

ושני (צורות) לוחות אבנים הזריד בידו?!

ליבון המלבן הריבוע והעיגול שבצורות השונות והמשתנות של הלוחות

א. חטא העיגול¹

ישנם דברים שהרבי הורה, ישנם דברים שהרבי פרסם, ישנם דברים שהרבי עורר - אך ישנם "תיקונים" שהרבי הגדירם והכלילם ככאלה ש"מצווה לפרסם", בבחינת "להסיר מכשול", להתרות על השתרשות שלילית שנפוצה גם בין אנשי שים יראים ושלמים אלה המקפידים על קלה כבחמורה.

בין נושאים אלה נכללת ההתראה וה'קריאה' החוזרת ונשנית לתיקון המעוות של ציור הלוחות בעיגול, שהיא טעות נפוצה שנשתרבה במשך שנים רבות בעם ישראל, כולל בין לומדי תורה, ואדרבה, הקרקע הפורייה שעליה צמחה הטעות מקורה בטעות "ביבולוגרפית" שקנתה לה שביתה בתוך תוכם של ספרי הלימוד התורניים, וכפי שיתבאר לקמן.

בפ' כי תשא, שהיא אחת מהפרשיות ה"דרמטיות" שבתורה, מגוללים פרטי האירוע הדרמטי של "חטא העגל". בפרשה "מכבים" שני לוחות הברית, אותם מסר משה רבנו לעם ישראל בשליחותו של הקב"ה ברדתו מהר סיני. בגין פרשת העגל שבר משה רבנו את הלוחות הראשונות והביא בסופו של דבר, לאחר עלייה נוספת, את הלוחות השניות.

י"ד פעמים² מוזכרת המילה "לוחות" (או "לוחת" או "לחת") בפ' כי תשא. אלו הלוחות שהוריד משה בידו³ (ראה להלן). היא ה"יד החזקה", אשר עשה משה לפני בני ישראל³.

לוחות הברית מסמלות את התורה בשיא קדושתה, עליה חקוקים עשרת הדברות שהם ה"ליבה" של התורה, וקשורות בהדיקות למעמד נתינת התורה שנתנה ב"לבת האש", ועם האמונה של נתינתה מסיני.

את הלוחות ציווה הקב"ה להניח במשמורת ב"ארון העדות" שבקדשי הקדשים שבבית המקדש (תחילה ב"משכן העדות"), כדי להעיד בפני כל באי עולם על השכינה ששורה ב"תוכם", "בתוך כל אחד ואחד" מעם ישראל. לוחות הברית הפכו לסמל האומה. לסמל התורה. לסמל הקדושה השורה בעם ישראל. לסמל האמונה של נתינת תורה מסיני.

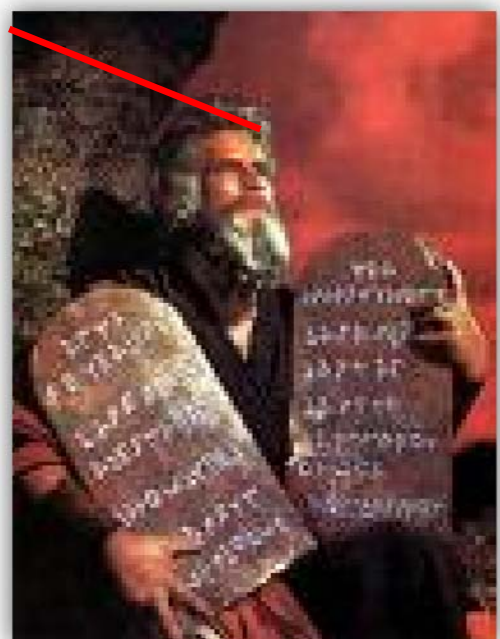
והנה, מתריע הרבי: דווקא בכתר תורה זה נפל לצערנו פגם ושיבוש וחמור! אל מה שאמור להיות סמל הקדושה והטהרה נדבקו סרכות של סרחות וננעצו צפרניהם של אומנים גויים נוצרים, ורוח זרה נושבת ומאיימת לפגוע בקדושה ובטהרה היהודית האמונית. פרי יצירתם של

אומנים ו"מאמינים" נוצרים רח"ל, וצורת הלוחות המעוגלות קנתה לה שביתה כדבר פשוט ורגיל, על אף שהוא נוגד

לגמרי את מסורת ישראל ואת דברי חז"ל בגמרא במסכת בבא בתרא דף יד.

הרבי ראה בהרגל של שרטוט הלוחות כניעה ל"גלותיות" והגדרות אחרי תקופות שבהם יד גויים תקפה, והם אלה ש'נתנו את הטון' כהתערבות נכרית בתוך התרבות והספרות היהודית והתורנית, תופעה שיש לשרשה. וכפי שהרבי עצמו הסביר זאת בכמה וכמה הזדמנויות, ואחת מהן בעת התוועדות פר' כי-תשא בשנת תשמ"א, וכך אמר הרבי: "הסיבה הפשוטה והאמיתית לכך שמוצאים בימינו גם אצל יהודים שציור הלוחות הוא באופן שמלמעלה הם כחצי כדור, הוא - מפני שכאשר היו מוסרים ספר לדפוס, הרי בגלל

ציור נוצרי קלאסי. הלוחות מעוגלות. להלן (פרקים ח-ט) נראה כי בתמונות הנפוצות כגון אלה, קיימות הטעויות וסתירות נוספות למסורות חז"ל וגדולי ישראל.

¹ ראה הסברת שיטת הרבי באריכות ובהמחשה בקונטרס בשם זה מאת הרב יחזקאל סופר.

² לא יח (2), לב טו (2), שם טז (2), שם יט, לד א (3), שם ד (2), שם כח, שם כט. בהשוואה לפרשת עקב שבה נשנית שוב פרשת הלוחות הראשונות והשניות - שם מוזכרים הלוחות 11 פעם.

³ דברים לד יב, סיום התורה.

הגלות נתנו זאת על פי רוב לאינו יהודי, ובגלל גזירת המלכות זה היה צריך לעבור דרך הצנזור, שעל-פי רוב הוא היה גוי - והם (המדפיסים והצנזורים הגויים) היו עושים על דף השער או במקום פנוי בראש הספר את ציור הלוחות כפי שנראה להם - שהלוחות הם מלמעלה כחצי כדור, כפי שגויים עושים את ציור הלוחות. וכאשר הגיע הספר לידי יהודים, לא הביטו בזה ולא דייקו במה שנמצא בדף השער או במה שכתוב בהסכמות - אלא למדו בפנים הספר, וממילא לא שמו לב לזה שהלוחות היו מלמעלה כחצי כדור, וכך זה נמשך מדור לדור, וזה נהיה דבר רגיל שבספרים יהודיים נמצאים ציורים של לוחות שמלמעלה הם כחצי כדור. ולכן עשו רעש (מאחורי הפרגוד⁴) שישנו זאת על נייר המכתבים ("סטטישאנערי") של מוסד פלוני, ששם נדפס הציור של החלק העליון של הלוחות כחצי כדור, או לכל הפחות, שאת הניירות שהם כבר כך ישאירו, ובניירות שידפיסו מכאן ולהבא, ידפיסו ציור של הלוחות כמו שצריך להיות על פי

הגמרא". הרבי ביקש-הורה להפיץ את תיקון הטעות והגדיר זאת כ"מצווה לפרסם".

ובכן, במה דברים אמורים? נעניין במקור החז"ל ששולל מכל וכל את עיגול ראשי הלוחות, והוא בגמרא במסכת בבא בתרא דף יד.

סוגיית הגמרא שם דנה בדיון מידת עוביו של ספר תורה, והגמרא מנסה להסיק ראייה לסתור או לתמוך בדרישות שנקבעו שם על פי עיון והשוואה למידות ספר התורה שהיה מונח בארון הקודש בבית המקדש. לצורך הדיון מובאת ברייתא שבה דנים התנאים רבי יהודה ורבי מאיר מהן מידות הארון המדויקות ומה היה מונח בתוכו וכיצד כל פריט היה מונח. מידת הארון היא אקסיומה הכתובה במפורש בפרשת תרומה⁵: "ועשו ארון עצי שיטים, אמתיים וחצי⁶ ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו". הפריטים שלכאורה היה עליהם להיות מונחים הם: 1. לוחות הברית (כלומר הלוחות השניות); 2. שביר⁷ לוחות (של הלוחות הראשונות); 3. ספר התורה; 4. עצי חיים (= "עמודים"/"אפריון" וכו'). הברייתא ארוכה ומפורטת (יחסית) ובה תיאור מפורט מכל פריט שבסידור הפנימי והמידות של הארון עצמו ותכולתו.

מתיקנים מהלכה כספר יחזקאל (מנ): צא מהם טפה. לעיני הכתלים שהרי מנחמן ממדל אמת' וחצי ארכו: ס"ת. שכתב משה כמו שנאמר ויכתוב משה את (המורה⁸) וגו' (דברים לז): אין ומיעוט אחר מיעוט. אך⁹ ורק שני מיעוטין הן: שבהן ס"ת מונח. ארכו לרחבי של ארון: פירגסת ארון לארכו. כלומר מלאת כל חללו לארכו ופירגסת ארכו מרחבו: ששה טפחים. צמדת רחבו¹⁰: כדי שלא יהא ס"ת בו. כלומר לא היה צריך להיות רחבו כל כך אלא בשל ס"ת המונח ארכו לרוחב הארון שלא יהא נכנס ויוצא דיוק: ר"י אומר. מדת הארון צאמה של ה' טפחים היתה רבי יהודה לטעמיה דקאמר¹¹ אמת כלים צאמה בת חמשה: מונחות לארכו ש' ארון. ומטילות על רוחבן ולא על חוץ: אצבע לכותל זה. שהטפה ארבע אצבעות ולמאן דגריס אצבע ומחלה אצבע קטנה קאמר שהטפה ד' צנול וממא אצבע וש' צקטנה¹²: שבו עמודים עומדים. צ' עמודי כסף כמין עמודי ספר תורה שזכרם לארכו והלוחות צניהן שנאמר עמודי עשה כסף: מונח שם בצדו. של ארון: ועליו ס"ת מונח. ולקמיה פריך מעיקרה היכי הוה מונח: שצ"י

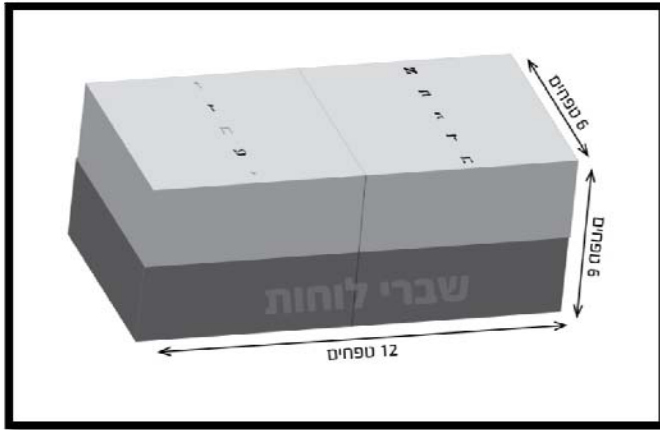
יוצא זנב מיתבי ארון שעשה משה אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו באמה בת ששה טפחים¹³ והלוחות ארכן ששה ורחבן ששה ועבין שלשה מונחות כנגד ארכו של ארון¹⁴ כמה לוחות אוכלות בארון שנים עשר טפחים נשתיירו שם שלשה טפחים צא מהן טפה חציו לכותל זה וחציו לכותל זה נשתיירו שם שני טפחים שאלא יהא ספר תורה נכנס ויוצא כשהוא רחוק דברי ר' מ' ר' יהודה אומר באמה בת חמשה טפחים והלוחות ארכן ששה ורחבן ששה ועבין שלשה מונחות באורכו של ארון כמה לוחות אוכלות בארון שנים עשר טפחים נשתייר שם חצי טפה אצבע לכותל זה ואצבע לכותל זה פירגסת ארון לארכו צא ופרנס ארון לרחבו כמה לוחות אוגדות¹⁵ בארון ששה טפחים נשתייר שם טפה ומחצה צא מהן חצי טפה אצבע¹⁶ ומחצה לכותל זה ואצבע ומחצה לכותל זה נשתייר שם טפה שבו עמודין עומדין שנאמר¹⁷ אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון עמודי עשה כסף רפידתו זהב מרכבו ארגמן¹⁸ וגו' וארגו ששיגרו בו פלשתים דורון לאהלי ישראל מונח מצדו שנאמר¹⁹ ואת כלי הזהב אשר השבותם לו אשם תשימו בארגו מצדו ושלחתם אותו והלך ועליו ס"ת מונח שנאמר²⁰ לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו מצד ארון ברית ה' מצד²¹ (ה) הוא מונח ולא בתוכו ומה אג

וכו'). הברייתא ארוכה ומפורטת (יחסית) ובה תיאור מפורט מכל פריט שבסידור הפנימי והמידות של הארון עצמו ותכולתו.

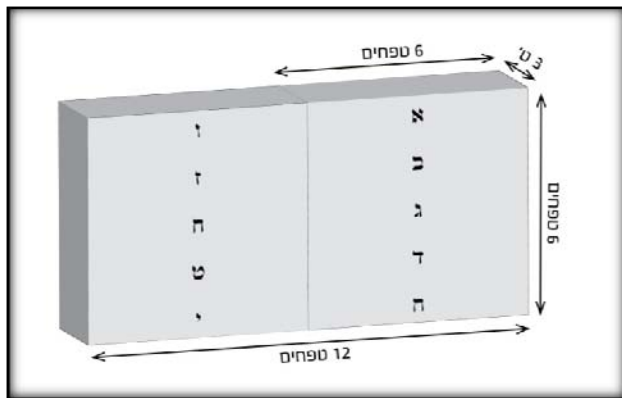
⁴ בסוף הרשימה - נספח א' - צירפנו את דוגמת נייר המכתבים שאודותיה מדבר הרבי כאן בשיחה, בצירוף כי"ק של הרבי. הרבי שם רשם בדיוק את מה שהוא אמר בהתוועדות, שישתמשו בנייר המכתבים שיש להם במלאי, אך בהדפסה הבאה שיקפידו להדפיס עם ראשי לוחות ישרים ולא עגולים. מה שמעניין מאוד בסיפור זה, כפי שמעיד הרב בנימין קליין, שה"לוחות" שהתנוססו על גבי נייר המכתבים של אותו מוסד כלל לא היו "לוחות הברית"... בלוגו מופיעה צלילית של נער הלומד תורה בסמוך לחלונות בית המדרש, ולא הייתה כל כוונה ל"לוחות"... לאחר שהרבי העיר למנהלי המוסד - ישיבת "חנוך לנער" - כי יש לתקן את ה"לוחות" כנ"ל, הם הבהירו מיידית לרבי כי לא מדובר ב"לוחות" אלא ב"חלונות", אך הרבי כתב להם שכיוון שיהיו רבים שבכל זאת יראו באלמנט גרפי זה דווקא את מוטיב ה"לוחות" - לכן הוא מבקש שבכל זאת יתקנו את הראשים המעוגלים של ה"חלונות-לוחות" הללו....

⁵ שמות כה, י
⁶ "כל מידותיו היו שבורות בחצאי אמות, ללמד שכל מי שלומד תורה צריך לשבור ולהשפיל עצמו" (בעה"ט על אתר), וראה הערה הבאה.

⁷ להעיר ממאמרי חז"ל על הפסוק "אשר שברת ושמת בארון" - (דברים י, ב) - "תני רב יוסף מלמד שהלוחות ושביר לוחות מונחין בארון, (מנחות צט סוף ע"א ועוד) וראה להלן פרק יא שהלוחות נחצו לשנים כי נחצבו מאבן אחד, ובדווקא.

בברייתא מוצגות שתי אפשרויות של סידור - זאת בעקבות הדעות החלוקות בין רבי מאיר לרבי יהודה אם האמה של כלי המקדש שבמקרא היא בת ששה טפחים - שיטת רבי מאיר, או בת חמשה טפחים - שיטת רבי יהודה. לרבי מאיר אורך הארון (2.5 אמה) הוא 15 טפחים, גובהו (1.5 אמה) 9 טפחים, ורוחבו אף הוא (1.5 אמה) 9 טפחים; לאידך, לשיטת רבי יהודה אורך הארון הוא 12.5 טפחים, גובהו 7.5 טפחים וכך גם רוחבו 7.5 טפחים. לפי כל אחת מהשיטות מובאת בברייתא ובגמרא שמפתחת עוד יותר את הדיון - מהו הסידור הפנימי של הפריטים שלכאורה עליהם להיות בתוך הארון. מחלוקתם של רבי יהודה ורבי מאיר משפיעות גם על מדת עוביין של דפנות הארון, כמבואר בגמרא שם.

לענייננו: כל מהלך הדיון שם מתבסס על הקביעה ש'**הלוחות ארכן ששה ורחבן שישה ועביין שלשה**'! הנחה זו איננה ניתנת לוויכוח או לערעור והכל מסכימים עליה, הן רבי מאיר והן רבי יהודה. על בסיס נתון החלטי זה (שביחד הם "אוכלים" 12 טפחים מחלל אורכו של הארון) מחשבת שם הסוגיא את כל החישובים האפשריים, ומשום כך קובע הרבי שאין לסטות כמלא נימה ממידות מפורשות אלה, וכי יש להתייחס במלא הדיוקנות לקביעה חז"תית זו, וכל נסיון של עיגול פינות או דפנות היא סתורה למשפט אקסיומי זה, והוא נגד מסורת התורה!

זאת ועוד, המעיין שם בסוגיא יווכח כי חז"ל עורכים "אקרובטיקה תכנונית" של ממש כדי לאתר מקום לכל פריט ופריט, ו"להסביר" כל שטח וחלל שבארון מדוע היה נצרך, עד לפרטים של החלל ורווח הנצרך לצורך הכנסת יד ושליפת ספר התורה באופן שלא יכנס וייצא בדוחק (לשיטת רבי מאיר). הדקדקנות הזו וירידיה לרמת המיקרו לכל פיסת שטח ולו הקטן ביותר שבארון, סותרות את העמדה הנפוצה שהלוחות היו מעוגלות בראשן, שכן אילו כך היה, היה על חז"ל להתייחס לחללים שנוצרו בגלל עיגולים אלה.

בהתוועדות פרשת מטו"מ מבה"ח אב תשמ"ב⁸ הוסיף הרבי תובנה נוספת. הרבי מתריע שם שוב על המנהג השגוי של שרטוט ראשי הלוחות כחצאי עיגול, ומשווה זאת למנהג קלוקל דומה של שרטוט המנורה בקנים עגולים. הוא מצביע על כך שגם ציור פופולרי זה של המנורה נגוע ב"וירוס רומא", משום שגם שם המקור הוא תבליט גויי שנמצא בשער הנצחון שברומא, וכמו כאן - לעניין הלוחות - גם שם - לעניין קני המנורה - "נופלים" יהודים בכך שהולכים שבי אחרי (אומנים) גויים, כאשר הדבר עומד בסתירה גמורה למה שקבעו רש"י והרמב"ם. פי כמה הדבר צורם כשהולכים בעקבות תבליטים שמנציחים את השפלת העם היהודי ואת נצחונם של טיטוס. בהמשך להשוואה זו הוסיף הרבי דגש וחשיבה לעניין הלוחות בכך שבמקור שבגמרא שמתאר את מידות הלוחות קיימת דווקנות בקדושה, כמו בכל הכלים של בית המקדש, שלא להותיר בהם חללים⁹ ומשום כך נקבע הכלל¹⁰ ההלכתי כי "כל שרת אינן מקדשים אלא כשהם מלאים". כך ש: **"בהמשך להמדובר לעיל אודות המנורה - ישנו ענין נוסף ... דובר כמה פעמים אודות הטעות שעושים כמה וכמה בנוגע לצורת הלוחות - בזה שמציירים את הלוחות בצורת חצי עיגול מלמעלה (שמקור ציור זה לראשונה הוא - ציור שנעשה ע"י גוי ברומא ימ"ש), היפך משמעות הגמרא (ב"ב יד, א) ש"הלוחות ארכן ששה כו" היו ממלאות את כל חלל הארון, באופן שלא נשאר מקום פנוי (ככל כלי המקדש שהם מקדשים כשהם מלאים דווקא), שעפ"ז - בהכרח לומר שהלוחות היו בצורת ריבוע, ולא בצורת חצי עיגול מלמעלה, שאז נותר חלל ריק כו". לאחרונה יצא לאור ספר של רב באה"ק¹¹ ששם**

⁸ תורת מנחם התוועדויות תשמ"ב ח"ד עמ' 1916-7.

⁹ וכידוע שחלל פנוי מסמל את הריקנות ואת חדירת הקליפה, שכן כש"הבור ריק - נחשים ועקרבים יש בו"! הקליפה יונקת מכל מקום שהקדושה הותירה אותו חלול, ומחללת אותו...

¹⁰ זבחים פח ע"א

¹¹ הכוונה היא להרב אליהו כץ, רבה הראשי של באר שבע. לראשונה פרסם את דבריו בביטאון בימ"ד גבוה להלכה ותלמוד בנגב, "ניצני הנגב" מס' 4 (מנ"א תשל"ז) עמ' 34 "חובתי להעיר שדבר זה נטע זר בכרם ישראל והנוצרים והאומנים הגדולים שלהם כגון מיכאל

מוכיח מדברי הגמרא הנ"ל שבהכרח לומר שהלוחות היו מרובעות, ולא בצורת חצי עיגול מלמעלה. ואעפ"כ בכמה וכמה בתי כנסיות שבהם מצויירים הלוחות ע"ג הפרכות, ובכמה מוסדות חינוך וישיבות המציירים את הלוחות ע"ג הסמל שלהם, מופיע ציור הלוחות באופן של חצי עיגול מלמעלה - היפך דברי הגמרא! ועד היום הזה ישנם כמה וכמה שלא מתאים להם לשנות זאת, מתוך תירוץ - כיון דדש דש!

כיום במבט מ"מרומי ההיסטוריה" ועם ביצוע סקירה מחקרית על ה"קמפיין" שאותו ניהל הרבי בעניין זה במשך שנים רבות מתגלות לעינינו כמה תובנות מפתיעות, ודומה כי לאחר ניתוח והתחקות חקרנית אחר כל "נקודות המפגש" שבין הרבי ל"צורת הלוחות", מציפה לנגד עינינו תצריף מרתק של שיטה ייחודית ומקורית ביותר בסוגייה זו של צורת הלוחות.

ב. לוחות ראשונות - מרובעות....

נתחיל מבראשית. להלן ציטוט ממסמך שהוא כפי הנראה מניצניו הראשוניים (המתועדים)¹² של ה'מאבק' של הרבי בלוחות העגולות, וזה לשון הרבי ב"אגרות קודש" חכ"ד עמ" רפת, במכתב משנת תשכ"ב שממוען לאחד מראשי תנועת "פאג"י, הרב קלמן כהנא: "בהזדמנות זו אעזר את כת"ר על מה שראיתי בכמה פרסומים של פאג"י ציור הלוחות

נ.ב. בהזדמנות זו אעזר את כת"ר על מה שראיתי בכמה פרסומים של פאג"י ציור הלוחות בצורת חצי עיגול למעלה, שזהו מנהג אומות העולם, היפך להבדיל דברי חכמינו ז"ל, שהי ארכן ששה ורחבן ששה ועבין שלשה (ב"ב יד, א). ובפרסומי, ובפרט לילדים, מדויקים אנו בזה (כמצורף).

בצורת חצי עיגול למעלה, שזהו מנהג אומות העולם, היפך להבדיל דברי חכמינו ז"ל, שהיה "ארכן ששה ורחבן ששה ועבין שלשה" (ב"ב יד, א). הרבי גם טורח להוסיף ולהביא דוגמה מההקפדה שהוא הנהיג בפרסומים שבאחריותו וממשיך במכתב: "ובפרסומי, ובפרט לילדים, מדויקים אנו בזה (כמצורף)".

הרבי צירף למכתבו (כנראה) גליון דוגמה של העיתון לילדים שו"ל על ידי ה"מרכז לענייני חינוך", בפורמט המקורי באנגלית "טוקס TALKS AND TALES" במהדורות האידישיות "שמועסן מיט קינדער", אשר לימים גם הופיעה במהדורה עברית בשם "שיחות לנוער" - אשר

בשער עיתון זה (על כל מהדורותיו) התנוסס איור המתאר את העולם (הגלובוס) שעומד נתמך על "שלושת העמודים"

אנג'לו ורמבראנדט הם שציירו את הלוחות העגולות.. ע"כ הצורה בוודאי שלא רצויה אלא אדרבה, יותר טוב לא לעשותם, וכבר התרעתי ע"ז במקום אחר והצבעתי על המחזור ליפסיה שזכיתי להוציא לאור עם ציורים ותמונות מימי הביניים ושם מופיע לנכון שני לוחות מרובעים. כנראה אז עוד לא הושפעו מתמונות הנוצרים. מאמר המוכיח את "נוצריזם" של הלוחות העגולות התפרסם בתרביץ כרך כח עמ' 370.

למען הדיוק, ב"פסל משה" שפיסל מיכאל אנג'לו המתנוסס על אחד מהכנסיות העתיקות בוותיקן, נראים הלוחות מרובעות דווקא, כפי מסורת ישראל! מעניין מאוד שע"פ הבנתו של מיכאל אנג'לו משה מחזיק בשתי הלוחות מתחת לזרועו האחד, וגם לכך יש סימוכין במקורותינו, ואכמ"ל. ראה תמונה בנספחים שבסוף המאמר (מקור: ויקיפדיה).

¹² 'דומה' - ראה להלן פרק ד לגבי ההנחיות שהנחה הרבי את האומן מיכל שוורץ בעת עיצוב הלוגו של ה'מרכז לענייני חינוך'. הלוגו כבר היה בשימוש כעשרים שנה לפני מכתב זה, לפי עדותו של הנ"ל הלוגו עוצב בשנת תש"ד. הארגון עצמו נוסד בשנת תש"ב (הקדמת היום יום). לא הגיעו אלינו עדויות אודות צורת הלוגו הראשוני, אם היה בכלל, ואם נכללו בו לוחות הברית ובאיזו צורה. נשמח על כל עדות בנושא.

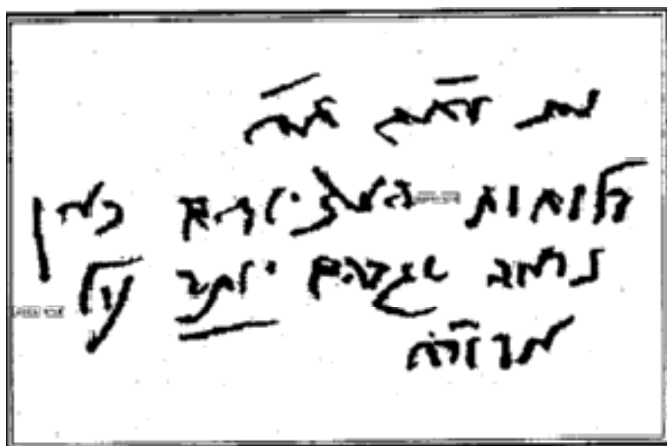
ש'עליהם העולם עומד' - תורה תפילה וגמ"ח, ומעל ה'עולם' מאוירים השמים ועל פני ענני השמים "מרחפים" לוחות הברית, לסמל "ירידתם" של הלוחות מהשמים.

באיור הלוחות המופיע בשער החוברות הנ"ל נראים שני לוחות **מרובעות** - להלן "לוחות שיחול" - בצורת שתי קוביות, בעלות מדה שווה בגובהם ברוחבם ובעוביים.

בתחתית עמוד השער של החוברות הנ"ל מופיע - כמו בפרסומים רבים של אותו גוף - סמל המו"ל, הוא "המרכז לענייני חינוך". האלמנט המרכזי בסמל ה"מרכז" גם הוא מורכב מצמד הלוחות, ובמבט בלתי מזווין דומה¹³ כי גם לוחות אלה - להלן "לוחות ה'מרכז" - **מרובעות** הן.

בעקבות סמלים ושרטוטי לוחות אלה, צעדו גופים נוספים מכובדים ומחובדי"ם, כמו למשל "מרכז צעירי אגודת חב"ד בארץ הקודש", שהלוחות שעליהם הופיעו שנים רבות כשהן מרובעות.

תימוכין נוספים לכך שכל אחד מהלוחות בצורת ריבוע (ולא מלבן) אנו מוצאים ב"מענה"¹⁴ שמובא בספר 'דבר מלך' (ופרצת תשנ"ט) ריש עמ' 77: להלן תשובת הרבי שבה מדויק כי יש להקפיד שהלוחות יהיו מרובעות דווקא, ולא מלבניות באופן שגוהן למעלה מרוחבן "נת' ות"ח ת"ח. בלוחות המצוירות כאן נראה שגוהם יותר על ארוך"ח [=ארכן ורחבם]."

מענה זה צוטט אף באחד מרשימות "ניצוצי רבי" שבגליון התקשרות.

לסיכום: לכאורה ברור כשמש שעל כל לוח להיות מרובע ממש, ואף בדווקא, וכפי שאכן משמע בגמרא במפורש: **"הלוחות ארכן ששה ורחבן שישה ועביון שלשה!"**

¹³ ראה להלן נספח א.

¹⁴ לצערי לא הצלחתי לברר בדיוק לאיזה איור התייחס הרבי, והאם אכן הכוונה הייתה להורות לשנות למרובעים דווקא ולא למלבנים, ומתי בדיוק נכתב 'מענה' זה. כפי שניזכר להלן לכל פרט מפרטים אלה עשויה להיות משמעות והשלכה מכרעת על כל הדיון כאן, אך בהעדר הידיעה לדידנו הדבר חתום, ולא נוכל להסיק מסקנות עד שנדע בבירור מתי ולמה הרבי מתייחס. **נשמח לכל סיוע בעניין.** והרה"ת אסף ש'י' **פרומר** מפרש (מבלי שהיה בידיו הציור שאליו מתייחס הרבי) שהרבי שלל כאן ציור שבו גובה הלוחות היו ביחס של יותר מפי 2 מאשר הרוחב, כלומר מצב (לפי הציור שהובא לפני הרבי) ששני הלוחות גם יחד רוחבן קטן מהגובה, משום שהלוחות צוירו כשהם מלבניים **מאורכים מאוד** – ומצב זה הוא שנשלל על ידי הרבי, כי הוא מעוות בעליל, כמוכח להלן בהמשך הרשימה. דרך אגב, דומה שמצב זה הוא גם מצב "לוחות שבת" (של סמל "מסיבות שבת") **שהתנוסס על במת הרבי**, כפי שנראה בתמונה להלן פרק ד!

ג. לוחות אחרונות - מלבניות??...

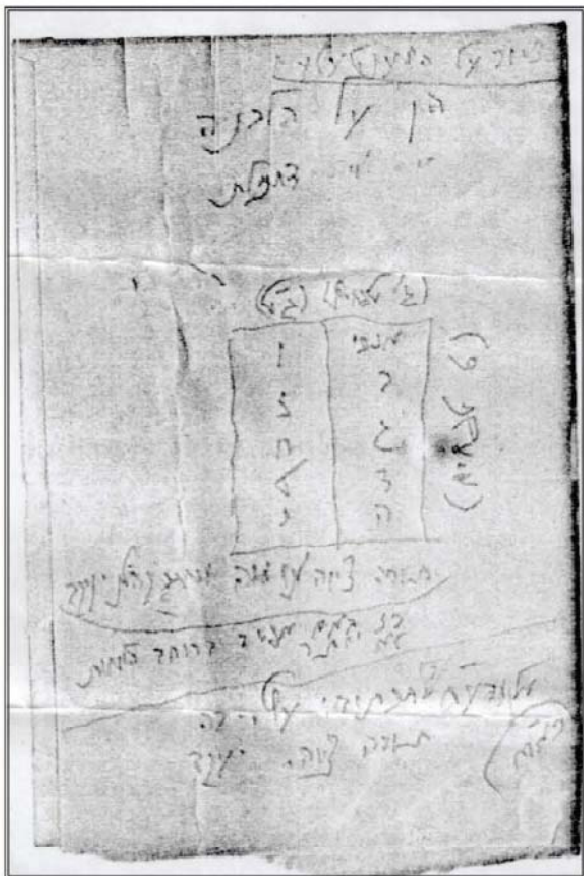
ענתה נפליג לעשרים שנה קדימה לשנת תשמ"א, עת סיימו לכתוב את ספר התורה של "צבאות ה" (אות בספר תורה), שנכתבה בירושלים שבין החומות, ובעת ההכנות לקראת הסיום וההכנסה להיכל בית כנסת "צמח צדק" שבעיר העתיקה, קיבל "ועד לכתובת ספר תורה" הנחיות ברורות על כל צעד וכל שעל, וביניהם התקבלה ההוראה מה לרקום על ה"מעיל". ב"מענה" המעניין והמיוחד הרבי טרח לשרטט תוכנית סכמתית של הרקמה הנדרשת. הוא צייר בגוף כת"י הק' שתי לוחות שכל אחד מהם הוא **מלבן מוחלט**, שבו מידת הגובה ארוכה ממידת הרוחב! יתרה מזו: הרבי טרח לציין בכת"י הק' את המידות המדוייקות בהן צריך לבצע את הרקמה: על קו הרוחב הוא ציין **"ג' טפחים"** ושוב בראשי תיבות **"ג"ט"**, ועל קו הגובה הוא רשם **"6 טפחים"**

אגב, המידות שהרבי ציין לא היו בבחינת "שם המושאל", כלומר רק ציור סכמתי שעיקר תכליתו שיבצעו זאת בפרופורציה או בקנה מידה - אלא

כפשוטם ובדיוק! יש לרקום תבנית שמידותיה מדוייקות: גובה של '6 טפחים' = 48 ס"מ ממש; רוחב של 'ג' טפחים' = 24 ס"מ ממש! ומרתק היה להיווכח כי אכן במבחן המעשה כל התרשימים וההנחיות והפסוקים שהרבי הורה לבצע נכנסו בדיוק וכיסו את כל פני המעיל בדיוק, לא פחות מידי ולא יותר מדי!

נוכל לראות בתמונה המצורפת את הביצוע של הנחיות הרבי ב"מענה" זה, וכך המשיכו לנהוג בכל ספר תורה שסיימו, ועד היום נמצאים ב"צמח צדק" ששה ספרי תורה שכולם "לבושים" במעיל במתכונת זהה, בדיוק כפי שהרבי הורה ב"מעיל" הראשון, ודוגמה זו מופיעה הן ב"מעילים" של כל השנה - הכחולים - והן ב"מעילים" של ימים הנוראים - הלבנים, וכפי שהרבי בעצמו טרח לציין ולהורות באותו מענה ראשוני המועתק לעיל: **"הן על הלבנה הן על התכלת"**!

ולכאורה הדבר קשה מאוד: הייתכן שבו בזמן שהרבי "מרעיש עולמות" על כך שמציירים את הלוחות בראשים מעוגלים, ותוקף הנהגה זו בגין היותה סותרת ל"מסורת היהודית" משום שהיא היפך דברי הגמרא ב"ב י"ד אודות צורת הלוחות - איך זה שהוא עצמו מורה לרקום לוחות מלבניות (שכל אחד מלבן בפני עצמו)? והרי בפירוש נאמר בגמרא ב"ב שם: **"הלוחות ארכן ששה ורחבן שישה"**?! ובכלל, כיצד והאם עברו ה"לוחות החבדיים"ם תהליך אבוציונלי??...

ציור על המענטעלע
הן על הלבנה
הן על התכלת
(היינו על המעיל של
הימים נוראים ושל כל
ימות השנה)

על הציור בגוכתי"ק
של הלוחות רשם את
המדות שרוחב כל לוח
יהי

(ג' טפחים) (ג"ט)
ובאורך רשם שישה
(6 טפחים)

מתחת ללוחות כתב
תורה צוה לנו משה
מורשה קהלת יעקב
והוסיף:

כ"ז באם אפשר
ברוחב הלוחות לא
יותר.

דהיינו שכל הפסוק
התורה צוה וגר' לא
יצא מחוץ לרוחב ב'
הלוחות ביחד

והוסיף:
על כאר"א מהע"ח
הכתוב: עץ... בה
תורה צוה... יעקב

לעיל הצבענו על מעין תהליך התפתחותי באופן ציור הלוחות בבית המדרש החבדי". שמנו לב שבשנים הראשונות של הנשיאות הייתה, לכאורה, הקפדה על **ריבוע** מלא של הלוחות, ומאוחר יותר, לכאורה, החלו הלוחות **"להתמלבן"**...

להלן ניתן הצצה ויזואלית חטופה על סוגיית האבולוציה של הלוחות החבדיים...

שימו לב לתמונות הבאות¹⁵, שתיהם ממעמד ה"פארייד" של ל"ג בעומר שנערך בימי א' בחוצות 770 ביוזמתו ובהשתתפותו של הרבי. הראשונה מהשנים המוקדמות בשנות תשי"ז, והשנייה בשנת תשד"מ. נעיין בתמונות ונערוך לעצמנו תרגיל קצר של "מצא את ההבדלים" בין התמונות... (במה שנוגע לנשוא רשימתנו, כמובן). אז נכון... אתם לא טועים....

שינוי א - בשני הטכסים - על אף הפרש של עשרות שנים שביניהם - מתנוססים על חזית הבימה המרכזית של הרבי (וגם בשלט שעל חזית 770) **שני סמלים**: 1. של ארגון **"מסיבות שבת"**, 2. של **"מרכז לענייני חינוך"**. בשנים הראשונות הסמל של "מסיבות שבת" היה גדול ובולט יותר, משום שהאג'נדה של תהלוכות אלה היו עם דגש על החדרת הנושא של שמירת השבת¹⁶. במשך השנים החלו לרחף מעל אירועים אלה יותר ויותר מסרים כלליים של חינוך יהודי ("מבצעים", "צבאות ה'", "גאולה ומשיח" ועוד), ה"מוצגים" החלו לבשו יותר ויותר מוטיבים ויזואליים של מסרים "חינוכיים יהודיים כלליים", אותם הרבי האדיר והציב על סדר היום של העם היהודי במשך השנים. יחד עם זאת, תמיד נשמרה "פינה חמה" לקטע ה"שבת", ובכל השנים הקפידו על מוצג אחד קבוע שיתמקד במסר ה"מסורתי" וה"וותיק" של שמירת השבת. כך עד לימים אלה

ממש. משום כך הופיעו תמיד תמיד שני הסמלים, הן סמל ארגון "מסיבות שבת" והן סמל ה"מרכז", אך מקומו ה"הסמלי" של המרכז הלך והעצים, עד כי הוא היה לסמל המרכזי, והיה בזה ביטוי לשינוי האופי של "פאריידים" אלה.

שינוי ב - ניתן להבחין בבירור כי הסמל של "ארגון מסיבות שבת" עובר במשך השנים תהליך אבולוציוני... תחילה הוא מופיע (ובגדול) כשברקע שלו לוחות **מעוגלות**, ובמשך הזמן (ולו

בפארייד של שנת תשד"מ¹⁷ שבתמונה השנייה) הוא פושט ולובש צורה ומשתנה, וראשי הלוחות מתיישרים לזוויות ישרות... והמעניין הוא שמה שנשתמר מהסמל המקורי באדיקות הוא הקונטור המלבני... (כשעל פניהם בולטת המילה "שבת", כמובן). כך נוצר מצב מוזר לכאורה, שעל אותה במה מתנוססים שני סמלים, כשבשניהם מוטיב ויזואלי של הלוחות, אלא שהאחד מופיע תמיד עם לוחות **מלבניים** (ובשנים הראשונות - אף עם ראשים מעוגלים!) והסמל השני הופיע תמיד עם לוחות **ריבועיים**....

¹⁵ תודה לתמים אפרים רובין שסיפק לנו את התמונות.

¹⁶ ניתן להבחין בשלטים של "זכור" ו"שמור" שהתנוססו באותם ימים בתהלוכות אלה.

¹⁷ אולי בעקבות השיחות החריפות של הרבי (שצוטטו לעיל בפרק א') משנות תשמ"א ושנת תשמ"ב.

כהסבר למצב פרדוקסלי זה אנו משערים שארגון "מסיבות שבת" היה ארגון פעיל עוד קודם לייסוד ה"מרכז" ("קראון הייטס" הייתה כידוע שכונה מרכזית של קהילות וחיים יהודיים), וכנראה שהוא היה ארגון יהודי מקומי לאו דווקא חבד"י. [סימוכין לכך ניתן להביא גם מכך שאנו לא מוצאים זכר ל"ארגון מסיבות שבת" ב"שלשלת היחס" שבהקדמת לוח "היום יום", לא בתולדות אדמו"ר הקודם ולא בתולדות הרבי - לעומת ה"מרכז" "של"ה" ו"מחנה ישראל" שמוזכרים בהרחבה - עובדה שמחזקת את ההשערה שהייתה זו פעילות מקומית וותיקה עוד בטרם כל, שבמשך השנים נסתחפה תחת חסותו של ה"מרכז" שנטל על פעילות "מסיבות שבת" חסות פיננסית ניהולית וביצועית].

כך קרה שהסמל המקורי של "ארגון מסיבות שבת", עם הלוחות העגולות היה במקורו "לא שייך" לאחריותה של הנהלת ה"מרכז" (קרי: הרבי) והוא (הסמל/הארגון/הפעילות) הלך ו"נכבש", הלך והתרבע, הלך והתיישר עם הקו החבד"י ואף עבר שינוי קוסמטי לצורך כך.... עובדה זו יכולה להסביר את המצב הפרדוקסלי: כיצד זה ייתכן שבו בזמן שהרבי מתעקש

לצייר את הלוחות מרובעות, וכך מנחה את המעצב של הלוגו של המרכז (ראה להלן פרק ו' בעדותו של המעצב ר' מיכל שוורץ) - מתנוססים בחדא מחתא גם לוחות מעגולות? התשובה היא, כנראה, משום שלוחות אלה הם "ירושה" משימוש ומעצבים (וגופים?) קודמים ל"הנהלת" ה"מרכז" ו"מחנה ישראל", ומי יודע מה סוכם ב"חוזה שיתוף הפעולה" בין ה"מרכז" לבין "ארגון מסיבות שבת"....?

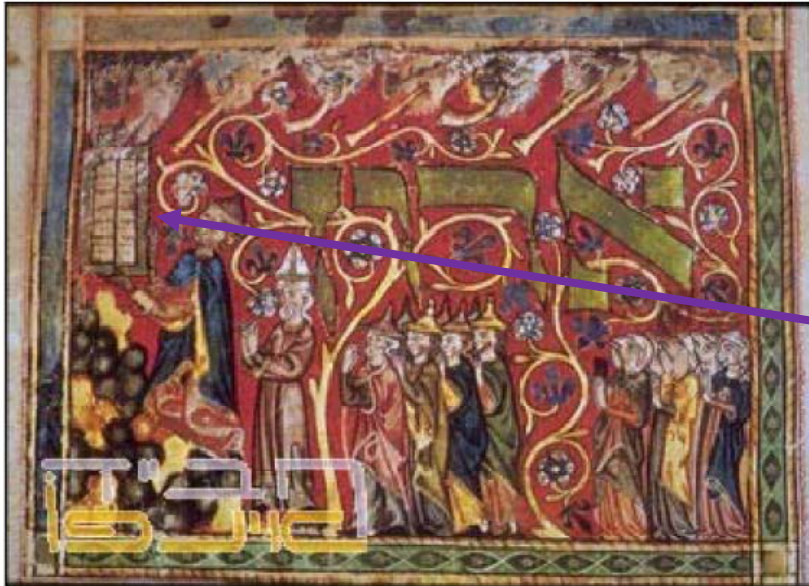
בכל אופן, לעניינינו השאלה המרכזית הולכת ומחריפה יותר ויותר:

אז רבש"ע מה הוא הנכון? בשורה התחתונה - האיך צריך לשרטט ולצייר את הלוחות: ריבועיות או מלבניות??? איך קורה שעל אותה במה מופיעים שני סמלים גם יחד כשהאחד מלבני והאחד מרובע!....

שפזורים בירושלמי, מצינו בפירוש את הגירסה שרוחבן ג': א. (-) כפי שעל כך מסתמך קרבן העדה (עצמו) בירושלמי בסוטה²¹ שוב מובאת מחלוקת ר"י ור"מ במידתה של אמה כלים שבמשכן, וגם שם מובא החישוב של חלל הארון, ושם הגירסה היא בפשיטות שרוחב הלוחות **שלשה**, ולא שישה. ב. בירושלמי במסכת תענית פ"ד²² מוזכרים הלוחות, והגירסא שם שהלוחות היו "רוחבן **שלשה**". נמצא שבב' מקומות מצינו בירושלמי את הגירסה רוחב ג', והרי זה מכריע גם כלפי הירושלמי בשקלים, ובפרט שנמצאת גירסה שכזו.

[illegible][illegible][illegible]

~ 10 ~ תמונ

Moses receiving the law on Mount Sinai. C. 1320. Tripartite Mahzor

Moses with tablets of the law. Alba Bible. Toledo Museum of Art. 1422-30

לשלמות הבלבול... אנו מצרפים
כאן²³ 2 ציורים עתיקים של
הלוחות, לפני כ-6000 ו-7000 שנה,
שמצד אחד המשותף ביניהן שהן
אינן עגולות, מה שבהחלט תומך
ב"מסורת שלנו" - אך לגבי
סוגייתן אם היו מלבניות או
מרובעות, באחד הציורים נראים
הלוחות מלבניות (כשיטת
הירושלמי) ובציור השני נראים
הלוחות מרובעות (שיטת הבבלי).

²³ התפרסם ב"חבד אינפו" בתאריך יא אייר תש"ע

האמת היא שההתלבטות והצורך בהכרעה בין השיטות השונות - זו הבבליה המרובעת לבין זו המלבינית הירושלמית - קשה שבעתיים כאשר מדובר בשרטוט ובציור. מדוע? מסיבה פשוטה: כאשר כותבים אודות מידות הלוחות ניתן לציין את 2 הדעות גם יחד ולהעמידם זה מול זה ללא הכרעה - אך כאשר משרטטים ציור, כאן נדחקים לפינה (תרתי משמע!) ולא ניתן להתחמק מהכרעה! יש כורח להכריע בין השיטות, משום שלא ניתן לכאורה לשרטט לפי שתי השיטות גם יחד.... מה ניתן לעשות כאן? כיצד ניתן להכריע בין השיטות ו"לרבע את המלבן" מבלי להרטב?... במיוחד כאשר מדובר בנושא תורני שלא הגיע כלל למבחן ההלכה²⁴, ואין לנו צל של מושג מהי ההכרעה ה'מעשית' בזה.

והנה, אם לא היינו מספיק מבולבלים עד עתה מעניין לציין שיטה שלישית בבית המדרש החבד"י... ממנה עולה לכאורה כי ההתלבטות שבין השיטות בחז"ל והקושי האובייקטיבי שקיים בעת ציור והצורך המיידי להכריע ביניהם, ליוותה את הרבי מקדמת דנא:

בראיון משוכתב המופיע²⁵ באתר "בית חב"ד" [במדרו: הרבי <חיוו> פגישות ורשמים > הרבי והאמנות], שהעניק האומן היהודי מיכל שוורץ, מתאר הנ"ל את הדרכותיו של הרבי הנוגעות לעיצוב הלוגו של "מרכז לענייני חינוך" ודבריו נראים די מפתיעים: "כאשר הגשתי את הלוגו החדש אל הרבי, הרבי חיבב את העיצוב בכלל, אך הוא ציין כי אין לצייר את הלוחות וחצי עיגול בראשם. העיצוב הנכון יהיה ליצור שני מלבנים ביחס של 1 ל-1½" (ההדגשה שלי - ב.פ.).

להפתעתנו המרובה אנו פוגשים כאן, לכאורה, בהנחייה 'חדשה'

ונוספת מהרבי, שבה הרבי מורה לשרטט את הלוחות בשיטה שלישית(!), והיא: לשרטט ביחס של 1.5 בין האורך לרוחב. ובמושגים 'שלנו' (של הטפחים המובאים בחז"ל): רוחב 3 טפחים וגובה 4.5 טפחים....

הרהור נוסף ברצונאל של שיטה מקורית וחדשנית זו מעלה מיד את ההשערה כי ייתכן ששיטה מקורית ומעניינת זו מקורה במעין תיווך ופישור בין שיטת הריבוע (בבלי) שהיחס הוא 3/3 לשיטת המלבן (ירושלמי) שהיחס הוא 6/3 - והפשרה המתקבלת היא יחס של 4.5/3... גישור מקורי בעת מצוקה וצורך להכריע בזמן שירטוט מוחלט וברור.... כאן לא ניתן להתחמק וצריך להכריע, ובמקום להכריע כאחד מהשיטות - יבוא השלישי ויכריע ביניהן.. מעין "קבלת הדין" ומחוסר ברירה מנסים לנקוט כדין וכדין...

אלא שבנוסף לכך שידוע שהכרעה איננה יצירת שיטה שלישית שהיא לגמרי לא כאף אחת מהשיטות... ולכן די נראה דחוק שהרבי המציא שיטה חדשה לגמרי כדי שלא לנטות לשום צד, דבר שדומה יותר, חלילה, להכרעה 'דיפלומטית' ואיננה מריחה ריח של תורת אמת... - הרי שבנוסף לכך, בדיקה יותר דקדקנית מטילה בספק את גופם של הדברים המצוטטים בראיון הנ"ל, שכן מדידה של "לוחות המרכז" באמצעות סרגל מעמידה את הדברים שהוא מעיד עליהם בסתירה גמורה למציאות: על פי הנתונים שרשמתי בעת מדידה חוזרת של האורך והרוחב של כל לוח מ'לוחות המרכז', קיבלתי יחס של 1/1.1 (או 1/1.2) בין הגובה לרוחב, שהוא רחוק מאוד מיחס של 1/1.5 עליו מעיד ר' מיכל, כך שלדידי נפלו שגיאות בראיון. לדידי 'לוחות המרכז' קרובות כמעט עד לאופן של 'לא דק' דווקא ללוחות מרובעות דווקא, וכפי שאכן מצאנו בשרטוטים מאותה תקופה, על פני 'שיחות לנוער' ועוד.

בכל אופן, על פי דרכנו ננסה להמשיך ולחזור למדוכתנו ולהמשיך בניסיון של הסברת השוני בין השרטוטים. והנה, ב'מסגרת' מדיניות ההליכה בין הטיפות והשיטות, עלתה בדעתנו סברא קצת "שובבה", שאולי בה נעוץ ההבדלים בין הציורים השונים:

²⁴ ולהעיר משיטת הרבי שהרמב"ם לא הביא כלל את מעשה ארון העדות בהלכות בית הבחירה שלו משום שלדעת הרמב"ם אין ציווי כלל לעשות ארון, ראה באריכות בספר "הלכות בית הבחירה עם חידושים וביאורים" סימן ט' "עשיית הארון" ובהוספות שם שבסוף הספר לסימן זה.

²⁵ http://www.he.chabad.org/library/article_cdo/aid/928218

במשך כל השנים נטה אכן הרבי אחר הנטייה התורנית הפסיקתית המצוייה, לאמץ את גירסת הבבלי, שכן זהו התלמוד הנפוץ וה"מקובל" יותר. במיוחד כאשר מדובר בציורים לילדים והקשורים לענייני חינוך שצריך להיות ברור וחד - לא היה מנוס מלהכריע כדעת הבבלי, כפי שידוע שכאשר ישנה מחלוקת בין התלמודים אנו מכריעים בד"כ כדעת הבבלי... וזו הסיבה שעל פני ה"שיחות לנוער" והלוגו של ה"מרכז" אכן מופיעים לוחות מרובעות דווקא, מתאים למפורש בבבלי שהלוחות היו ששה על ששה ומרובעות....

לעומת זאת, בתקופה מאוחרת יותר, כאשר התחיל "עידן" כתיבת והכנסת ספר התורה של צבאות ה', ש"ירושלים - הוצבה על ידי הרבי - על ראש שמחתם", **והם נכתבו דווקא בירושלים שבין החומות** - כאן ראה הרבי מקום להתגדר בו, ולקבוע שלעניין ספרי תורה שנכתבים בדווקא ו'נכנסים' רק בירושלים (שבין החומות!), מן ה'יושר' וההגיון שבמקרה שכזה יש לאמץ ולהעדיף את שיטת התלמוד הירושלמי מעל פני שיטת הבבלי....

2. הלוחות המלבניים - תופעה מתפשטת!

אלא שהתבוננות בנעשה סביבנו לא הותירה אותנו אדישים. המציאות טפחה על פנינו ולא אפשרה לנו את הברירה להתחפר ב'תזה' הנ"ל, שהבדלי הציורים והתבניות המלבניות תלויה ב'ירושלמיותם' של ספרי התורה....

וזאת למה? משום שבמבט סוקר מתברר ש(אולי בעקבות העובדה שהרבי עצמו שרטט לוחות מלבניים לספרי התורה של "צבאות ה'" שבירושלים) במשך הזמן הלך והשתרש והתפשט לו ה'מנהג' בחב"ד לשרטט את הלוחות כלוחות מלבניים דווקא, והתבנית המרובעת כמעט ונגנזה כליל.

לצורך הדגמה והמחשה הנה מצורפות כאן תמונות מציור הלוחות המופיע בפרוכות של 770. ניתן לראות שהתבנית המלבנית היא זו ששכנה לה כבוד "הן על הלבנה - של ימים הנוראים - והן על התכלת - של כל השנה" (כלשון קודשו של הרבי על גבי תכנית הרקמה לס"ת של צבאות ה', הובא לעיל).

מצורפת גם תמונה נוספת מדוגמה נפוצה של רקמה שנמצאת כיום כמעט על כל ספר תורה "חבד"י" שני בארץ הקודש - גם שם הלוחות המלבניים הן שהתקבעו.

יתרה מזו, הנה במצורף נוכל גם לראות תמונה שבה הרבי מחזיק בספר תורה שהוכנס ב770,

שעליו שרטוט חיקוי לשרטוט של הלוחות שמופיעים בספרי התורה של צבאות ה'.

מצב עובדתי זה מוכיח לנו שתבנית הלוחות המלבניים קנתה שביתה מלאה על רקמות מעילי ספרי התורה ועל הפרוכות, ללא הבדל מקום - מאלצת אותנו לגלות סיבה תורנית עמוקה ומתיישבת יותר, שתסביר את פשר ההבדלים שבין התבניות הריבועיות שמופיעות בשיחות לנוער, בלוגו של ה"מרכז" - לעומת כל הרקמות שמול עינינו, שאבי אבותיהן ברקמה שהרבי עצמו תכנן עבור ספרי התורה של "מבצע ספר תורה של ילדי ישראל", כנ"ל.

ח. שיטת התוס' - גם לשיטת הבבלי היה רוחב הלוחות שלשה ולא ששה

הסתירה ברוחב הלוחות, בין המובא בתלמוד בבלי בבבא בתרא שרוחב שלשה - לבין המובא (בכמה מקומות) בתלמוד ירושלמי שרוחב ששה, גרמה להן לתוס' במנחות דף צ"ט ע"א (ד"ה

מיהא אין מורידין ואי נמי דלא סייעוהו אחי הכהנים שהקמת העמודים והאלונים ש"מ אין מורידין לפיכך לא נחשבו כ"ו אחרים ל"א מעיקרא ויקם משה את המשכן (שמות מ) דהיינו יריעות שנחילה פורס היריעות ולא הורידן שהקמת העמודים והאלונים אלא אחו היריעות ידו עד שהקים כוון: אשר שברת ושבתם בארון. ששים השמים בארון: שניטולה משמע דאורכן ששה ומונחות ^א אורכן לארשי של ארון דמענית ירושלמי והש"ס שלנו נמי דקאמר צ"ב (דף ה.) ארכן ששה ורחק ששה מנחת דמיייר בין שמיין כשהיו זו אצל זו לרחק והא דקאמר כמה לוחות אוכלות בארון י"ב טפחים היינו בין לוחות ושגרי לוחות כשהיו מונחות זו אצל זו ^א ארכן לארשי של ארון: יכול

מלמד) לנקוט בדרך המיישבת בין התלמודים. התוס' שם מתבססים על מה שנאמר בגמרא במנחות שם ש"הלוחות ושברי

בעקבות "הנחה" זו (תרתני משמע!) שבארון היו מונחים ב' סדרות הלוחות, כלומר 4 לוחות - קובעים התוס' (בתירוצם השני שם²⁶) כי בעצם לכל הדעות (אף לבבלי) רוחב הלוחות שלשה בלבד, ומה שכתוב בגמ' בב"ב (בבלי) שרחבן ששה, הכוונה היא לרוחבן של שתי הלוחות (כשהם) ביחד, ושיעור זה של ששה מסכם את כל מה שהלוחות "אוכלות ברוחב", בגלל רוחבן של שתי הלוחות! התוס' שם מפרש שהן בתלמוד ירושלמי והן בתלמוד בבלי הלוחות היו מונחות כספרים פתוחים, ולפיכך כאשר הברייתא מחשבת כמה הלוחות אוכלות בגלל רוחבן, וקובעת שהוא בשיעור של "שתיים עשרה טפחים" - הכוונה היא לכל הרוחב ש"נאכל" בגלל 4 הלוחות, שתי לוחות המורכבות משברי לוחות ראשונים, ועוד 2 לוחות של הלוחות השניות, ובסיכום רוחבן של כל 4 הלוחות שמונחות כשני ספרים פתוחים, ומשום כך למרות שרוחב של כל לוח ולוח אינו יותר משלשה טפחים, בסיכומם של דבר נמצא ש"נאכלות" י"ב טפחים! ובלשון התוס' שם: **"צפ"ק דב"ב אמרין והלוחות ארכן ששה ורחבן ששה ועוביין ג', ואם כל אחת בפ"ע הייתה ששה אי אפשר ליישב... ובירושלמי דשקלים בפ' י"ג שופרות משמע דאורכן ששה ורוחבן שלשה... ויכול ליישב ארבעתן זו אצל זה ברחבן... והש"ס שלנו נמי דקאמר בב"ב 'ארכן ששה ורחבן ששה', מצית למימר דמיייר בין שתייהן, כשהיו זו אצל זו לרחבן. והא דקאמר 'כמה לוחות אוכלות בארון' - י"ב טפחים, היינו בין לוחות ושברי לוחות כשהיו מונחות זו אצל זו, ארכן לאורכו של ארון."**

שיטה מעניינת זו של התוס' היא אכן לכאורה זו הראוייה לאימוץ בשני ידיים, שכן באופן זה אין כל מחלוקת בין התלמודים, ולכן לכאורה יש לומר שזו הסיבה להכרעה המלבנית, משום שכעת זוהי שיטתם של ב' התלמודים, כפי שהתוס' הכריעו. ואם נכונים הדברים נמצא שלכולי עלמא כל לוח בפני עצמו מלבן היה!

אלא שלמרות ש'שיטת תוס' זו היא לכאורה "שביל זהב", קשה לנו לקבל ששיטתו זו של התוס' היא מקורם של השרטוטים המלבניים של הלוחות שנתהוו עם הזמן בבית המדרש החבד"י, ומפני כמה סיבות:

א. מעיקרא מאי קסבר רבי? מדוע הרבי מלכתחילה לא אמץ את שיטת התוס'? מדוע ב"תחילת הדרך" שורטטו הלוחות בדבקות מרובעת, תוך התעלמות משיטת התוס' ותוך היצמדות והידבקות טוטלית לפשטות דברי הגמ' בבבא בתרא - והכיצד זה "לפתע" נפל האסימון?

ב. שיטת התוס' איננה מקובלת על כל הראשונים, ובראש וראשונה רש"י על אתר בגמ' בב"ב שם שמפרש את כל מהלך הברייתא באופן שרוחב הלוחות הן ששה ולא שלשה, ובוודאי שאינו מאמץ את שיטת התוס'. ויעויין שם.

לארבו של ארון. זו אצל זו: אוכלות. מופקות כך לשון המשנה (מדות פ"ג מ"א) אוכל דדרום אמה אחת גבי יסוד המזבח ואף גלשון מקרא כי יוכלו אחיקים מהנה בספר יחזקאל (מג): צא מזהם טפח. לעובי הכתלים שהרי מנחון נמדד אמת' וחצי ארכו: ס"ת. שכתב משה כמו שנאמר ויכתוב משה את (התורה²) וגו' (דברים לא): אין [מיעוט אחר מיעוט]. אך⁷ ורק שני מיעוטין הן: שבהן ס"ת מונח. ארכו לרחבו של ארון: פירנסת ארון לארכו. כלומר מלאת כל חללו לארכו ופירסת ארכו מדתו: ששה טפחים. צמדת רחבו⁸: כדי שלא יהא

²⁶ בתחילה מנסים התוס' ליישב שהלוחות השבורות (הראשונות) והשלמות (השניות) היו מונחות אחת על גבי השנייה, אך זה נראה להם דחוק.

כדי לפענח את "קוד" הלוחות, ולהסיק כיצד אכן יש לשרטט בפועל את הלוחות - מרובעות או מלבניות? ומה פשר השרטוטים הסותרים לכאורה שמופיעים בבית המדרש החדש? - נערוך אתנחתא קלה ונפליג לרגע לחומש בראשית לפרשת "חיי שרה", שם אנו מוצאים מהדורה זוטא של פרשת נשא...

בפרשת "חיי שרה" מסופר על המתנות שמעניק אליעזר עבד אברהם לרבקה. אלה מתנות ייחודיות ויהודיות... הוא רומז בהן על המתנות הרוחניות העיקריות שהיא וצאצאיה עתידים לקבל בעקבות קישורי הנישואין עם יצחק אבינו. וכך אומר הפסוק²⁷: "ויהי כאשר כילו הגמלים לשתות, ויקח האיש (=אליעזר) נזם זהב, בקע משקלו, ושני צמידים על ידה, עשרה זהב משקלם".

רש"י מפרש למה רמז אליעזר/אברהם/יצחק בכל אחת מהמתנות: "בקע" - רמז לשקלי ישראל, 'בקע לגלגולת'; "ושני צמידים" - רמז לשני לוחות מלומדות; "עשרה זהב משקלם" - רמז לעשרת הדברות שצבן.

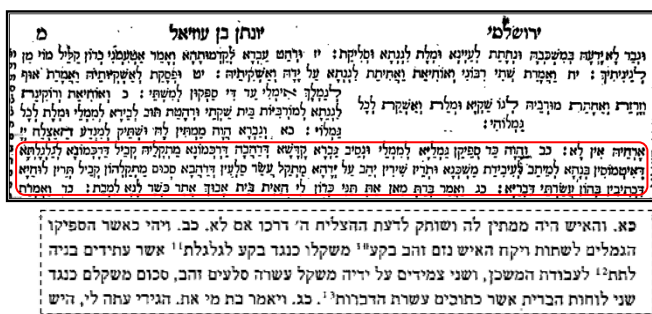
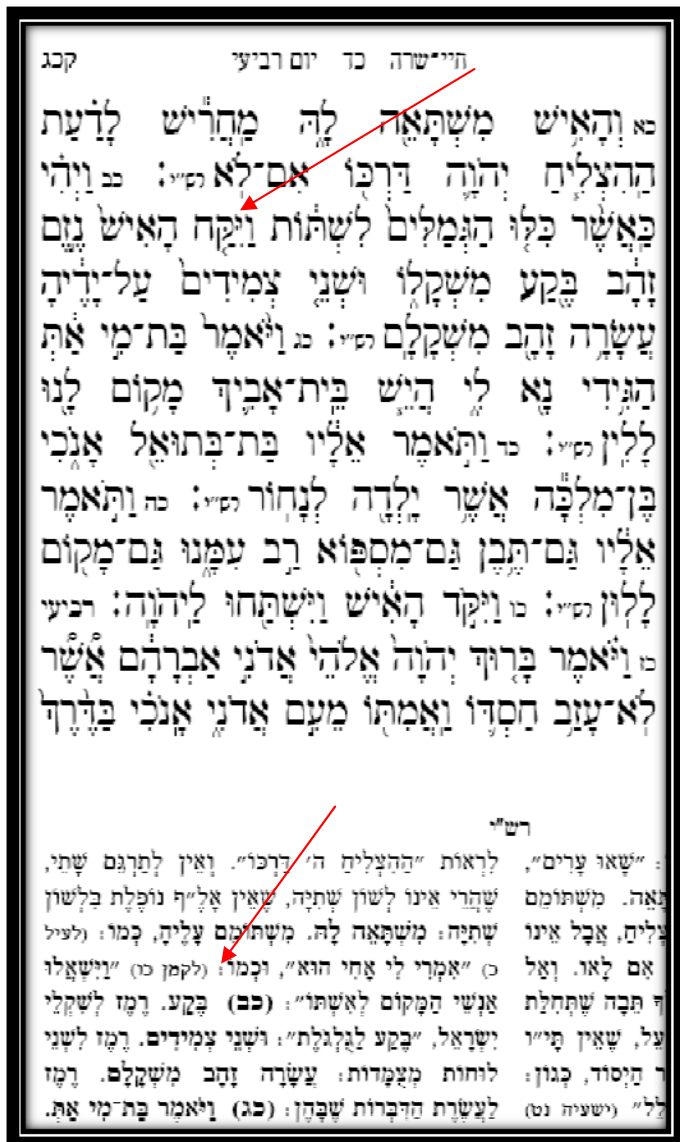
ובכן, לפנינו מפגש ב"מיני-פרשת-כי-תשא": אליעזר רומז למתנות החשובות שרבקה תקבל כאם האומה העברית: 1. מצוות מחצית השקל "בקע לגלגולת"; 2. עשרת הדברות שיינתנו בשני לוחות הברית. אלו הם שתי ה'מתנות' שקיבלנו בהרחבה בפרשת "כי תשא".

עיון ברש"י מעורר שאלה: "בקע", אכן יש בו רמז ישיר ל"בקע לגלגולת" ולמחצית השקל; "עשרה זהב" - אכן רמז ישיר וקולע לעשרת הדברות; "שני (צמידים)" - אכן רמז ישיר לשני לוחות הברית; אבל כיצד זה נכנס כאן מוטיב ה'צמידות'? מה 'בער' לרש"י לפרשן גם את ה(קשר למילה) צמידים? הרי ברור שלא כל פרט ופרט רומז למשהו - האם עשרת הדברות הן מזהב?... האם מחצית השקל קשורים לנזם או לאף?... זאת ועוד: וכי לא מספיק הרמז שיש בצמידים בכך שהם שנים, והם מכילים עשרה (זהב במשקל) בכדי לרמז על שני לוחות הברית שמכילים עשרה דברות? מדוע זקוקים לרמזים נוספים לאותה מתנה, רבקה כבחורה חכמה בוודאי הבינה ברמז אחד או שנים, מה צריך להוסיף לה עוד רמז שלישי, שהוא גם שולי לגמרי לכאורה?... די לחכימאה ברמיזא ושנים!....

התמיהה מתגברת מאוד עם ההתחקות אחר מקורות דבריו של רש"י. המקור לדברי רש"י הוא מהמדרש²⁸ רבה על אתר, שכותב רק משפט אחד: "ושני צמידים על ידה - כנגד שני לוחות; עשרה זהב משקלם - כנגד עשרת הדברות". מקור נוסף לדברי רש"י הוא מ"תרגום יונתן" שמרחיב עוד יותר, ומוסיף גם את נושא ה"בקע" ומחצית השקל: "והוזה כד ספיקן גמליא לממלי, ונסיב גברא קדשא דדהבה, דרכמונא, מתקליה קבל דרכמונא לגלגלתא דאימוסין בנהא למיתב לעיבידת משכנא, ותרין שירין יהב על ידהא, מתקל עשר סלעין דדהבא, סכום מתקלהון קביל תרין לוחיא דכתיבין בהון עשרתי דבריא".

²⁷ פרק כ"ד פסוק כ"ב

²⁸ בראשית רבה ו, י.

והנה חזינו שאין בכל המקורות הללו שום זכר ואיזכור לנושא ה"צמידים" וה"מצומדות" (ראה צילום מתרגום יונתן וגם בתרגום ללה"ק), מוטיב שאותו כנראה הוסיף רש"י!

הוא אומר: רש"י לא הסתפק במובא במקורות והוסיף מדיליה רמז נוסף, שיקשר את המתנות לעשרת הדברות וללוחות הברית; הוא לא הסתפק במספר שנים וגם לא הסתפק במספר עשר, ו"בער" לו להוסיף עוד רמז לנושא הצמידים. מדוע היה זקוק לזה? ובעיקר: האם ה"מצומדות" זה מה שמאפיין את הלוחות? לו אליעזר נותן לה שני **אבנים** יקרות (שמסקלן עשר) ולא דווקא 'צמידים', היה בזה לכאורה קשר הרבה יותר מהותי ל"לוחות האבן", שכן זהו פרט מהותי ב"עצם" הזה שנקרא "לוחות", וגם מצויינים כ"לוחות האבן" - אך היכן מצינו שיאפיינו את הלוחות בזה שהם "מצומדות"? מאן דכר שמיה? ועד כדי כך שרש"י ראה צורך להוסיף זאת מדיליה!

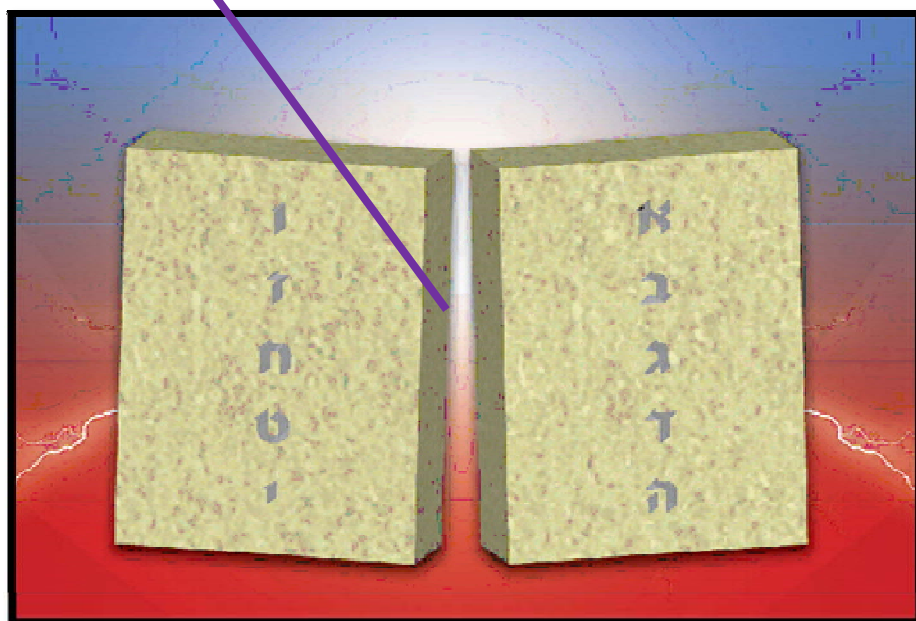
- ובעל כרחך צריך לומר שרש"י בא ללמדנו כאן יסוד גדול בנושא ה"לוחות" ו**במהותן**, והוא ע"פ דברי הרמב"ן²⁹ שמסביר שעשרת הדברות נתנו בדווקא בשני לוחות, משום שלוח אחד מכיל ומסמל את המצוות שבין אדם למקום, ולוח השני מכיל ומרמז את המצוות שבין אדם לחבירו. ולפי זה רש"י בא ללמדנו כאן שאע"פ שכל אחד מכיל "קטגוריה" שונה של מצוות, הרי שמהות ה"לוחות" הן מציאות אחת ומהותן הוא החיבור המוחלט שבין שני הלוחות, ובאופן של צמידות מוחלטת ומקסימלית עד כמה שאפשר במציאות הפיזית!

זו הסיבה שאליעזר העניק (בשליחות יצחק ואברהם) שני **צמידים** דווקא, כדי לרמוז ש"שני הלוחות" יהיו על ידיה של רבקה ועל ידיה של צאצאיה באומה הישראלית באופן שהם צמודים, ובאופן הכי חזק והכי מחובר האחד לשני! אין להסתפק ב(רמז של) שני לוחות בעלמא; אין להסתפק ב(רמז של) עשרת הדברות - חלק בלתי נפרד מהעיקר באמונה ובמסורת היהודית הוא ששני החלקים שבתורה "מצומדות" לגמרי-לגמרי עד הגבול הכי אפשרי!

מנין "לקח" זאת רש"י?? מהי אכן צורת ההצמדה המקסימלית בין הלוחות במשמעות הפיזית??

רש"י: יסוד גדול שהלוחות היו "מאומדות"! יש לשלול כל הפרדה מיותרת בין הלוחות!!

הנה, לאחר העיון והחיפוש מתברר שרש"י אזיל לשיטתו, והוא: דווקא בגלל שרש"י מפרש בגמ' בבא-בתרא שהלוחות מרובעות היו ורוחבן (של כל לוח ולוח) שש בדווקא (דלא כהתוס' במנחות) וכאשר חז"ל נוקטים הלשון "רחבן ששה" הכוונה כפשוטו לכל לוח ולוח - הרי כתוצאה מאימוץ פרשנות (פשטנית) זו בגמ' והמסקנה מזה לעניין מידות הלוחות - 'מתבקש' כתוצאה מדרך פרשנות זו להמשיך ולפרש עוד בדרך זו גם דברים שמובאים ב'מדרש

רבה', ובאופן כזה שדברי המדרש יהיו אסמכתא לשיטת רש"י הן לעניין מדות הרוחב, והן כמקור לשיטה חדשה ומעניינת בכל הנושא של צורת הלוחות וצורת הנחתן בתוך הארון, כולל התייחסות מרתקת לאופן ה**צמידות** שלהן שהיוו בסיס לדברי רש"י בפ' חיי-שרה, וכדלקמן!

אבל גנבים גנובים שני אצל
אצל ויבדלוש'מל' פרק ד' התענית
חציו ורובין שלשה. חציו
איתא. זהו. שהרי כמנעין
אמיתים ווצי ארכו. ספר תורה.
ששכבת משה. חתו. ששנאמו
יכוחו משה את התורה. אין
ק. רל' אין הוא מעינם. וגם רק
אין מעינם. ואין מעינם את
מעינם אלא לרבות מלך.
פירוש פירשתה. פירוש פירשת
לרבות. לאיכו. ר' יתודה אומר
למעשה. ר' לוי אומר
אמת הכלים לאמת בת

לאלהי ישראל שעליו ספר תורה מנח. כההיא דהתנין ^אארון
שעשה משה אומנים וחצי ארובו ואמה וחצי רהבו ואמה
וחצי קומתו באמה בת שלשה ספחים, ונחלולות ארבען שנים
וחמש רהבן שלשה ונכבן שלשה מנות לארבע זרן, וסכה
לחלולות אכולות, שנים עשר ספחים, ונשתתיו שם שלשה
ספחים, צא מהם ספה, חצי לכל זרן וחצי לכל זה.
ונשתתיו שם שני ספחים שבהם ספר תורה מנח. שנאמר ^בוהיה
ארון ^גהארץ בזה וכן חלולת וגו', אין רק, אין מנות ספחים
אלא לרבות ספר תורה שפנה בארון. פדנסתה ארון
לארבעו, בא ופרנס ארון לרהבו. מכה לחנות אכולות בארון,
שעשה ספחים, נשתתיו שם שלשה ספחים, צא מהם ספה,
חצי לכל זרן וחצי לכל זה. נשתתיו שם שני ספחים,
שלא יתא ספר תורה נכנס ויוצא בדחק דביר ר' מאיר. ר'

המיוחד בשיטתו של המדב"ר (על פי פירושו של הרבי -) שהוא סובר שהלוחות כולם היו **מונחות בארון כספר סגור**, כלומר כל ד' הלוחות היו מונחות כשפניהם אחד אל השני, צמודות לגמרי האחד אל זולתו! ובלשונו: "הלוחות השלמות והלוחות השבורות על צידיהן היו מונחין, לפי שלא היו עבות אלא שלשה טפחים!"

המ"במדבר רבה" ש"על צידיהן היו מונחין! כלומר: הלוחות היו בחיבור נפלא ועצום בין ישראל (מצוות שבין אדם לחבירו) למקום (ובצמידות הכי גדולה, כששני הלוחות אחד מחובר לשני (כספר סג שני הזוגות של הלוחות: שני לוחות שלמות (אחרונות) ושני ל שבורות (ראשונות) אשר כל לוח ולוח עוביו 3 טפחים, וביחד הי טפחים!

פירוש מהרז"ו

עץ יוסף מדרש רבה סדר במדבר פ"ד [ד, ט

11/24/21

[illegible][illegible]

לוח ולוח הוא
רבי -) שהוא
כלומר כל ד'
לגמרי האחד
השבורות על
טפחים!
ה (ראה לעיל
("מצומדות")
מתאים עצמו
מרכו ששה, אך
"במדבר רבה",
חומש ובגמרא
מצריף השיטתי
המדרשים שגם
נקט כשיטת

1234567 11/11/11

(**) בפירוש מהרז"ו שם, "ועל השל"י
זאת מונחים השבורות". אבל מפשטות לשון
המדרש "לפי" שלא היו עבות אלא שלשה
טפחים" משמע, שהיו מונחות **אצל** זו
— שבהמשך לזה מבאר, דלהיות שהיו עבות
רק שלשה טפחים, לכן ה" מקום **באורך**
הארון עבור שתיהן כשהיו מונחות על
גדיהן.

³¹ במדבר פ"ד (ד, טז).

נכון אמנם שממפרשי המדרש³² נראה שהם פירשו גם במדרש רבה שהכוונה שם היא (כבירושלמי) שהיו שוכבין כספר פתוח (והלוחות השבורות היו מונחות מעל השלמות), אך הרבי דוחה פרשנות זו והוא מפרש כפשוטו, שהיו מונחין על

צידם. משום

שכן נראה מפשטות דברי המדרש תוך כדי דיבור: "לפי

צד לפי שהלוחות השלמות ולוחות השבורות על צדיהן היו מונחות בארון לפי שלא היו עבות אלא שלשה טפחים. אבל

שלא היו עבות אלא שלשה טפחים משמע שזהו נתינת טעם והסבר איך זה שהיו מונחין "על צדיהן" שאז מידת העובי היא שחשובה, ולכן נראה ברור שהכוונה היא על הצד ממש, כפשוטו, וכספר סגור.

והדברים עולים בקנה אחד ובאופן מותאם לגמרי עם פירוש רש"י בפ' עקב³³ עה"פ **"שני לוחות אבנים - לוחות' כתיב, ששתיהן שוות"**! וצ"ל לזה מה שכתב רש"י במקום אחר³⁴ **"חמש דברות כתובין על לוח אחד וחמש כתובין על השני"**.

כלומר: הייתה כאן הקפדה מלאה על שוויון תאימות וצמידות מלאה ומופלאה בין הלוח של הדברות שבין אדם למקום, ובין הדברות שבין אדם לחבירו. ולולא דמסתפינא הייתי אומר שהמשמעות העמוקה של דברי מדרש ורש"י אלו על השווי בין הלוחות הוא, **שהם נחצבו מתוך אבן אחת - "לחת" כתיב, בלשון יחיד, כי חצובים מאבן אחת!** - שנחצתה לשני חצאים מדוייקים!

וכמה מכוונים הדברים למה שכתב³⁵ הרע"ב בפירושו על המשנה באבות פ"ו מ"ה: **"עשרה דברים נבראו בע"ש בין השמשות... הכתב והמכתב והלוחות"** - **"והלוחות - של סנפרינון היו. ארכן ששה, ורחבן ששה, ועוביין שלשה - כאבן אחת שארכה ורחבה ועביה שווין"**

ונחלקה לשתיים!! כל מילה בסלע!

[והרי זה באופן נפלא מתאים גם ל"בקע לגולגולת", למחצית השקל, אשר גם כל עניינו הוא שכל "מחצית" משלימה ותואמת למחצית של זולתה, כנודע, ואשר גם הוא נרמז במתנותיו של אליעזר לרבקה וגם הוא מובא בפרשת כי תשא. והדבר מתאים גם לעניין ה"חצוצרות" שהם ב' חצאי צורות, ואין כאן מקום להאריך].

ובאמת שעל פי זה מסתבר (על אף שלא מצאתי לכך עדיין מקור מפורש) שהצמידות לא הייתה רק בעת הנחת הלוחות בארון, אלא במשך כל זמן נשיאתן על ידי משה, שהוא נשא אותן כשהם **"מצומדות"** זה לזה, וכפי שאכן נראה

מכמה וכמה ציורים, שעל אף שמקורן גם הוא אינו תמיד טהור, ודווקא ממלומדי חכמי הנוצרים (ראה ציורים מצורפים - של דמות "משה" ושל "מוישראל" - וראה גם בנספח ב' שבסוף הרשימה, מפסלו של מיכאל אנג'לו, שגם לו היה פשוט וברור שהם היו צמודים), ונראה בהחלט שיש לכך סימוכין במדרשים, וכפי שיובא להלן בפרק י"א על פי מאמרו של רשב"י המתאר את אחיזת משה בטפחיים התחתונים ואחיזת הקב"ה בטפחיים העליונים, שממדרשים אלו נראה לכאורה שאכן משה אחז הלוחות כשהם צמודים זה לזה, ולא כבציורים הנפוצים (שגם הם מקורם מהנוצרים...) שאחד ליד השני.

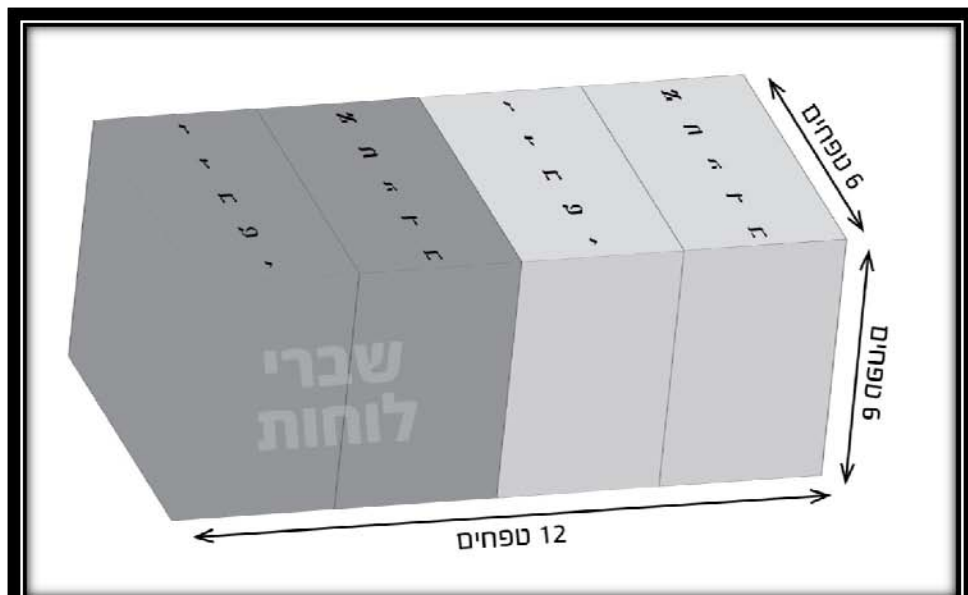
³² ראה לדוגמה בפירוש מהר"ו (בתחתית הצילום בטור השמאלי): "ועל השלמות מונחים השבורין". ולכאורה נראה שבמהרש"א בב"ב יד גם מפרש את דברי המדרש רבה שהכוונה שמונחים על "חודין" ועל צדויהן ועוביין, עיי"ש ועדיין צ"ע.

³³ ויקרא ט, ט (או י' - ראה לקו"ש חכ"ט עמ' 49 ואילך). והוא ע"פ המדרש תנחומא על הפסוק שם: "אמר רבי חנינא... שניהם שווין, והיו פסולת שניהם שווין כאחד!"

³⁴ במדבר, נשא, ז, כ"ג, מיסודו של משה הדרשן. וזהו למרות שבלוח הראשון שבו נכתבו 5 הדברות הראשונות היו הרבה יותר אותיות, ומאידך הן גודל הכתב והן הרווחים היו אחידים בכל עשרת הדברות! עיי"ן בלקו"ש שם עמ' 56 ו 57.

³⁵ יישר חילו של ש"ב הרב מ.מ. הלפרין שהפנה את תשומת לבנו לדברי הרע"ב.

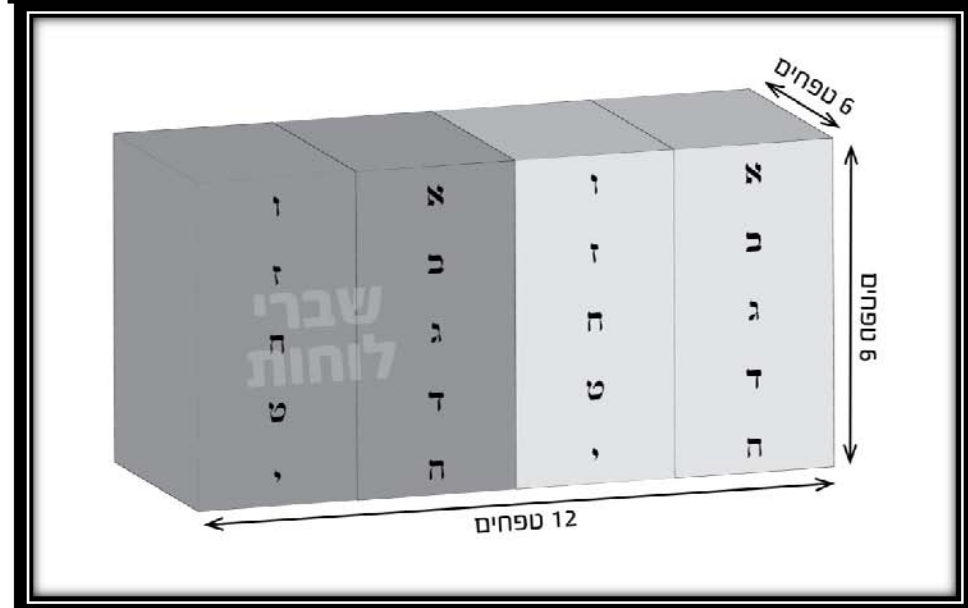
בכל אופן, על פי שיטה זו - שהרבי 'חתום עליה' - אנו מוצאים תיווך נפלא בין בבלי וירושלמי ובין כל השיטות, בכך שמבלי הבט מה היו רוחבן של הלוחות, ששה או שלשה טפחים - הרי שלגבי החישוב של "אכילת" המקום בארון כל הבריות לפי כל הגרסאות והנוסחאות מנבאות בסגנון אחד, ולפי כולם החישוב הוא בדיוק 12 טפחים, וזאת משום שהלוחות "על צידיהן היו מונחים", קרי היו כספרים סגורים

ו'מצומדים', וכיוון שלכל הדעות היו עוביין שלשה טפחים בלבד, הרי שאין כאן שום מחלוקת בצורת חישוב 'אכילת' הלוחות בחלל הארון שהיא 12 טפחים!!

זהו תיווך **כעין** ועל-דרך תיווכו של התוס' במנחות, אך באופן כזה שחוסך ממנו להכריע במחלוקת אודות מדת רוחבן של הלוחות, שבזה אנו יכולים לקבל ככל דעה שהיא, והחישוב והפשט בברייתא תהיה אחידה לגמרי!

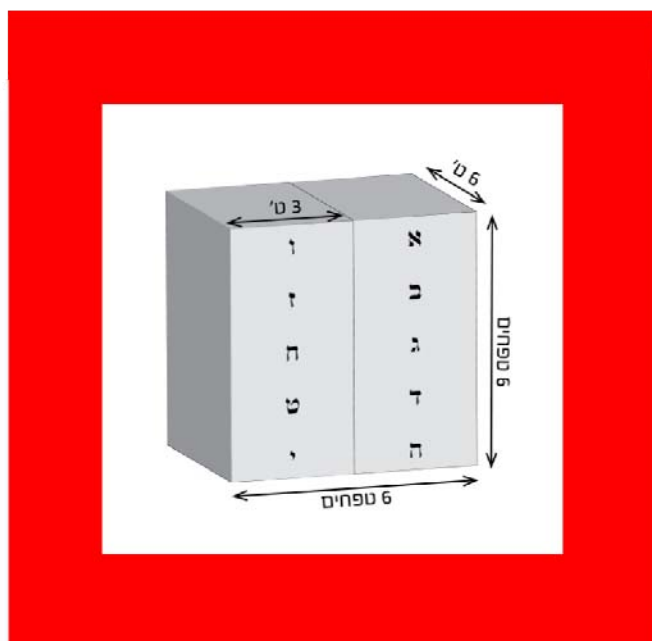
והנה לנו ה"נוסחא המנצחת", שעל

פיה הכל על מקומו בא ומונח בשלום! כי ה'צד השווה' שבכולן שהיו מונחות על הצד

יא. הצד השווה והקו המשווה...

וכיוון דאתינן להכי, נמצא שדווקא על פי הערתו והארתו של הרבי בשיטות חז"ל שבמידות הלוחות, ואימוץ עקרון ה"צמידות" הנגררת מכך - הרי שלפנינו נופלת באופן של "ברירת מחדל" הכרעה ברורה כיצד יש לצייר את הלוחות בתצורה שכולם תואמים ותאומים מלמעלה.... - כי באותו רגע שהרבי "הפיל לנו את האסימון" וגילה לנו את "שביל הזהב", על פי מה שלמדנו מהמדרש - וממנו יתד ופינה לכל מקום בחז"ל שבו מובא הברייתא דר"מ ור"י וכו' - הרי מעתה כשאנו באים לצייר את תבנית הלוחות ולהנחילם באופן הנראה והויזואלי לעם ישראל, על זקניו ונעריו וילדיו - **אין דרך פשוטה וברורה יותר מאשר לשרטטם בפרספקטיבה שבה הם (מונחים בארון) בצמידות, היינו כשעוביים** הוא הנראה מול העיין (כספרים סגורים וצמודים), ואזי לכולי עלמא יש לשרטטם באופן של שלש על שש, משום שלכו"ע עוביים של לוחות היו של ג'!

ולכן: פשוט וברור שכאשר משרטטים את הלוחות במקומות בהם ה"מסר הויזואלי" קשור (בעיקר) לאופן שבו הייתה הנחת הלוחות בארון (וייתכן שכך גם היה כשנשא וטולטלו וגם אז הקפידו על עקרון הצמידות, ובכל אופן כאשר הם אינם חייבים להיות בציור המבוקש במצב של פריסה -) כמו לדוגמה על גבי פרוכות שעל גבי ארון הקודש שמסמלים את הלוחות/ספרי התורה המונחות בפנים, באופן סגור כפי שהם בתוך הארונות שלנו או בדומה לכפי שהם מונחים בארון העדות שלפני ולפנים - פשוט שיש לשרטטם באופן המתברר ל"שיטת הצד השווה", ב"פרופיל צדודית", באופן **שעוביין הוא המשתקף**,³⁶ **ועל כן פשוט שיש לעשותם באופן שכל לוח הוא ג' על ו', כלומר שכל לוח הוא מלבני, כי זהו מצב שבו אין וויכוח ומחלוקת כלל!** [מי שסובר שיש להכריע כהירושלמי יוכל לקבל זאת, כמובן, גם כלוחות "פתוחות", משום שלשיטת הירושלמי גם כשהלוחות פתוחות אלו מדותיהן (שש על שלש ומלבניים) אך אינו צריך לכך].

זו הסיבה שעל פני ה"מענטאלך" ועל פני ה"פרוכות" ועל

פני כל מקום שמבקשים לסמל את הלוחות כפי שהם "מונחים" על פי תורה ועל פי מסורת - הם מופיעים באופן מלבני!

זו גם הצורה שבהם נשא משה את הלוחות, כשהם צמודים זה לזה, כנ"ל!

- שונה הדבר כאשר מבקשים בדווקא להבליט את הלוחות כשהם "פתוחים", כשהם ב'תנועה' של "וזאת התורה" ומבקשים להראותם לכלל ישראל כפי שהם במצב של "לעיני כל ישראל" - או אז נכנסים לבית הפלוגתא בין הגרסאות אם היה רוחב של שלש או של ששה, וכיוון שלפי פשט הפשוט בגמ' בבבלי, על-פי הדרך הסלולה הנ"ל, שהיא דרך שמותאמת לפי כל הבריות - מקובל שהיו של שש על שש, הרי בוודאי שיש "להראותם" כשהם מרובעות!

זו הסיבה שכאשר מציירים על פני "שיחות לנוער" את הלוחות, כפי שהם יורדים מן השמים לכלל ישראל, כשהם פתוחים ומסמלים את התורה כשהיא בפתיחותה ובגילוייה - או אז בוודאי שיש

לעשותם מרובעות! כן הדבר כאשר ה"מרכז לענייני חינוך" מבקש לסמל בסמלו את הענקת תוכן התורה כפי שהיא פתוחה לרווחה בפני כל העולם, למען חינוכם של ילדי ישראל וכו' - פשוט שהכוונה היא להראות את הלוחות כפי שהם פתוחים ופרוסים לעיני כל ישראל, ועליהם להיות משורטטים ב'תנועה' של לוחות פתוחות ומרווחות לעין כל, כפי שהן מרובעות! נוכל לשים לב שהמכנה משותף בין כל האיורים עם הלוחות המרובעות מכילים את שני המוטיבים: מצד אחד את הלוחות קרי התורה, ומצד שני בסמוך תמיד נמצא כדור העולם (כך

בסמל "מרכז", כך ב'שיחות לנוער' וכך גם ב"צעירי חב"ד") כשהמסר העיקרי הוא שגופים אלה מטרתם וכוונתם להנחיל התורה כפי שהיא פתוחה ומופצת בעולם! ומשום כך המשוואה הברורה היא שהדגשת האופן ה'פתוח' של התורה היא כשהלוחות מרובעות ואינם במצב סגור.

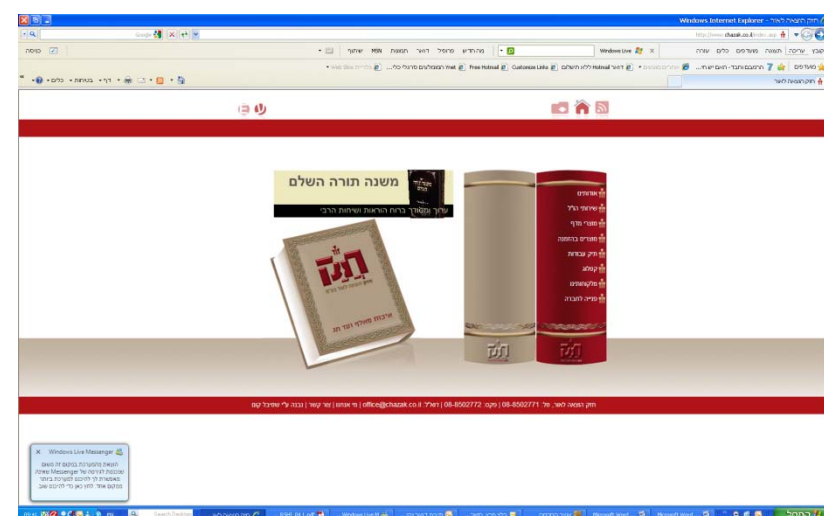
³⁶ **וסימני הדברות (אנכי... לא יהיה...) או האותיות (א. ב. ג. ט. י.) המופיעים על הלוחות** - אלו מוסברים ומתפרשים בצורה מאוד פשוטה: 1. כסימונים שעל צדודית של ספר שנועדו כדי לחשוף את תוכנו כסימנא בעלמא, כפי שאנו רגילים בספרים המודרניים (- שהרי בציור חד מימדי לא ניתן לסמן את הדברות על פני חזית הלוחות כשהלוחות מצוירים ב"פרופיל עובי" וב"מצב סגור" והחזית איננה נראית, כך שאין ברירה אלא לסמנם על הצדודית); 2. או אם תרצה לומר, הרי שיש בכך "חן יהודי" ומסורתי משום שזה מדגיש את **"מזה ומזה ומכל עבריהם היו כתובים"**, כולל מצד עוביין, וכפי שפירש הרע"ב באבות פ"ה מ"ו (ראה צילום לעיל בפ"), ותודה לש"ב הרב מ.מ. הלפרין שהעירני על כך): **"והכתב והמכתב"**: **"שהיו נקראין מכל הארבע צדדים"**! (ואין כאן המקום להיכנס אם היה זה רק בלוחות ראשונות או גם בשניות עיין באבות ברע"ב שם וברש"י על המשנה שם); 3. לאלה שנוטים בלאו הכי להכריע כה"ירושלמי" - הרי הקונטור הזה מתאים גם למצב "חזית", כלומר לפרספקטיבה במצב של לוחות "פתוחות", ואזי הסימונים במקומם מונחים, כמשמעות הויזואלית הנפוצה.... ונמצא שבסימון כזה יוצאים לכל הדעות....

למרות הנ"ל, באופן סטיסטי ברור שעל פי הנ"ל נמצא, שלמעשה בדרך כלל (על פי הרוב) יש להעדיף את השרטוט של לוחות מלבניים משום ש: א. באופן זה לדברי הכל הציור הוא מדויק משום שהוא משקף את הלוחות בצד עוביין וכפי שהם 'מצומדות' ויש בזה גופא מסר על כך שהלוחות היו מצומדות; ב. תיאור הלוחות במצב זה הוא תיאור 'מאחד' בין כל השיטות ומתאים באופן נפלא לכל מה שמובא בברייתות ובכל התלמודים כולל הדגשת המסורת ש"לוחות (וגם!) שברי לוחות - מונחות בארון", שזה עצמו 'מסר' חשוב; ג. באופן זה לפי הגירסאות המובאות בירושלמי לפחות, הציור מדויק גם בתיאור מצב הלוחות כשהן 'פתוחות!' - רק במקומות שמבקשים להדגיש את הלוחות ה'פתוחות', (כש(כדור) ה'עולם' מקבל מהם) או אז יש להעדיף מצב 'מרובע'.

ומעתה הכל על מקומו מונח בשלום ובדיוק רב, כולל התיווך בין השיטות השונות שבגמרא בבלי, ירושלמי, ומדרש

יב. הפוך על הפוך

שאלתי את עצמי שאלת תם: מדוע ואיך הגיעו ללוחות ה'גגות' המעוגלות? האם מישהו מחכמי הנוצרים מצא זאת ב"ברית החדשה"?... כמובן שאין שום חובה להסביר קפריזה זו או אחרת של גוי כלשהו, אך בכל זאת....

עתה, משירדנו לשורשי התנוחות של הלוחות ומיקדנו מבטינו **בצדדיות ובעוביין**, כספרים הצמודים זה לזה, והצבענו על כך שהמבט מכיוון הצדודית הוא **הראוי** לצורך השרטוט היוזאלי - הן משום שזו הזווית שהיא בקונסנזוס תורני ומנוטרלת ממוקשים של וויכוחים על מידות הלוחות, והן מפני שהיא מחצינה ומבטאת את צמידותן של הלוחות, שהוא נושא מהותי בעיקרן של לוחות הברית - נראה כי בבחינת "הפוך על הפוך" נוכל למצוא מבט מסגור גם על הלוחות המעוגלות (רח"ל!...) - למרות שברור שיש לפסול אותן בפועל וכפי שהרבי התרה בחריפות שהרי יש בהם כדי לגרום להטעייה והן "משדרים" סתירה לדברי חז"ל - אך נראה שראוי גם להעיף לעברם מבט ברדטשיבאי.... ובעקבות כל הנ"ל עלתה ברעיוני השערה שייתכן ויש בה משהו:

מן הראוי לשים לב כי לוחות שמעוגלות בראשיהן יבואו תמיד מעל לוחות מלבניים.... (זוכרים את הלוגו של "מסיבות שבת"

שמופיע על במת ה"פארייד"?). נראה לי כי כל הורתם ולידתם של הראשים המעוגלים של הלוחות מקורם באלמנט ויזואלי שנועד להשלמת התחושה התלת מימדית של אלמנט.

כאשר מציבים שני ספרים אחד ליד השני על המדף והצייר מבקש להדגיש בסכמה חד מימדית כי אנו מסתכלים בעצם רק על הצד - הוא **יעגל** את הקיום העליונים.

הנה דוגמה מדף הבית של חברת ההוצאה לאור החדב"ית "חזק", שהאלמנטים הגרפיים הבולטים שם הם, כמובן,

ספרים. ספר אחד מופיע שם בפרספקטיווה של חזית, אך שני הספרים שמונחים צמודים זה אצל זה **ומציירים ב"פרופיל עובי" שמראה את צדדיותם, קיבלו 'גגות' של אלמנטים גרפיים קשתיים ומעוגלים**, במטרה להמחיש את תלת המימדיות, כי זו הדרך היחידה להמחיש את זווית הראייה במצב תנוחה זה. גסותם של אותם קווים תלוייה כמובן ביכולתו של הצייר והמאייר, אך כך כנראה נהגו גם ציירים קדמונים, כשיש להניח שבאופן כללי כשרונם האמנותי היה במקרים רבים פחות מפותח מהעידן של הגרפיקה המודרנית והמשוכללת....

נמצא דבר מעניין: כיוון שהנחת הלוחות בצמידות היה די מקובל ומרווח גם אצל הגויים (ראה גם בנספח בפסלו של רב

האמנים הנוצריים מיכאל אנג'לו שהקפיד להצמיד בין הלוחות...), וכבר הוכחנו שזו דווקא הנחה שיש לה מקורות ותימוכין במסורת היהודית כנ"ל - הרי ייתכן בהחלט שהראשונים שבקשו לצייר את הלוחות מהזווית הצדדית עיגלו את ראשיהן כדי לתת את תחושת התלת מימד, ומכאן הדרך קצרה להבין כיצד השתרבו במשך הזמן לציור הלוחות הראשים המעוגלים.... ייתכן מאוד שמקורן הראשוני הוא דווקא בגלל רצון להדגיש פרט חשוב שמעגלן ביותר דווקא במסורת היהודית, והוא עיקרון הצמידות והנחת הלוחות כשהם צמודים זה לזה ומבט עליהן מצד עוביין....

הנה סגרנו מעגל (תרתי משמע).... ביקשנו לרדת לפרטי ציור הלוחות השונים, התמקדנו ב"אסכולה החבדי"ת", ומשירדנו לשורשיהם התורניים של הלוחות המלבניות - מצאנו מסנגרים גם על הלוחות המעוגלות... ומצאנו את שורש הטעות....

יג. מידות הלוחות קשורות לקרני הוד תורה דחב"ד - מגלות טפחיים ומכסות שלש...

כהשלמה לכל הנ"ל, מן הראוי להתייחס ולו באופן כללי לפן וצד נוסף במידתן של הלוחות, בפרט המתקשר ומתבטא בסמל ש'עיצב' ותכנן כ"ק אדמו"ר מהור"י"צ, לגוף המופקד על הוצאתם לאור עולם של כתבי דא"ח וספרי החסידות של "שלשלת האור" של חסידות חב"ד ליובאוויטש, הלא היא "מערכת אוצר החסידים" הנקראת "קה"ת", ראשי תיבות של המילים הכתובות על סמלה של מערכת זו, "קרני הוד תורה".

שם המערכת "קה"ת מרמז לשנת הולדת רבנו הזקן היא שנת תק"ה, שהיא השנה שמסמלת את נצנוץ תורת חב"ד בעולם, ומסמלת את תפקידם של בני "קה"ת" (לשבת לוי) שהיו מופקדים על נשיאת הארון, קרי ספרי הקודש, אך הקשר המפורש ביותר לשם "קה"ת" - הוא ראשי התיבות של "קרני הוד תורה", כפי שנחקק על הסמל עצמו.

ובכן, מה הם "קרני הוד תורה" אלו?

בסיום פרשת 'כי תשא', לאחר השתלשלות כל הקורות עם הלוחות הראשונות והלוחות השניות אומר הכתוב³⁷: "ויהי ברדתו

משה מהר סיני ושני לחת העדות ביד משה ברדתו מן ההר, ומשה לא ידע כי קרן [=לשון קרנים, שהאור מזהיק וכולט כמין קרן... זכה משה לקרני ההוד".

רש"י עור פניו ... וירא אהרן וכל בני ישראל את משה והנה קרן עור פניו וייראו מגשת אליו ... ["מקרני הודו של משה". רש"י] ויתן על פניו מסווה ["לכבוד קרני ההוד, שלא יזונו הכל מהם". רש"י].

ובבא משה לפני ה' לדבר אתו יסיר את המסווה עד צאתו, ויצא ודבר אל בני ישראל... וראו בני ישראל את פני משה כי קרן עור פני משה ["לאו קרני ההוד בפניו". רש"י] - והשיב משה את המסווה על פניו

עד בואו לדבר אתו".

נמצא שהקשר של גוף "קה"ת" ללוחות ולארון העדות הוא אמיץ וחזק, ומתבטא הן בבני 'קה'ת, והן במילים "קרני הוד תורה" שמסמלים את השפעת הלוחות בעולם, ודווקא כפי שהן מבצבצין מתוך מדתן של הלוחות שהיו ששה טפחים!

והוא על פי מה שכבר הבאנו מירושלמי בתענית: "ר' שמואל בר נחמן בשם ר' יונתן: הלוחות היו אורכן ששה טפחים.. והיה משה תפיס בטפחיים והקב"ה בטפחיים, ריווח באמצע. כיוון שעשו ישראל אותו מעשה (=חטא העגל) ביקש הקב"ה לחוטפן מידו של משה, וגברה ידו של משה וחטפן ממנו, הוא שהכתוב משבח בסוף ואומר "לכל היד החזקה"; יא שלמא על ידה דגברת עליה מינאי" (=הקב"ה משבח ואמר יא שלמא ליד דגברה יותר ממני. קרבן העדה)!

כלומר: הטפחיים העליונים מסמלים את החלק שבו "תופס הקב"ה", החלק שבו התורה מקושרת למעלה; הטפחיים התחתונים מסמלים את החלק שבו "תופס משה" וממשיך את התורה לתחתונים. ומה תפקידם של ה"טפחיים של ריווח

³⁷ סוף פ' כי תשא, שמות לד פסוקים כט-לה.

נספח א³⁹ - חנוך לנער על פי דרכו....

הרבי מתקן את נייר המכתבים של ישיבת "חנוך לנער", ומקפיד לרבע אפילו את החלונות של בית המדרש כדי שלא יטעו מהן שהלוחות עגולות ח"ו...

"באם מסכימים, לב"ב (יד, א) [=מסכת בבא בתרא דף י"ד ע"א], **צריך להיות מרובעות (לאחר שיכלה הנדפס ע"ע)** [כלומר, לאחר שייכלו ניירות המכתבים שכבר קיימים]. **באם דעתם אחרת - ימשיכו כמו עד עתה"....**

נספח ב - (להבדיל אא"ה) - פסל 'משה' של רב האומנים הנוצרי מיכאל אנג'לו, ברומא.

ניתן להבחין בכמה מוטיבים: 1. "קרן עור פניו" של משה מתפרש על פי הנוצרים שהעור של המצח בלט כקרן. 2. הלוחות מרובעות! אבחנה מעניינת עם סימוכים תורניים וסימוכים חב"דיים... 3. **הלוחות "מצומדות"** זה לזה, כאשר הוכחנו ברשמתינו, וגם **לכך יש סימוכין איתנים בדברי רש"י ובדברי המדרש**. 4. קשה להבחין בוודאות (בכל אופן בתמונה שלפנינו) - אך לכאורה נראה כי מידותיהן של הלוחות הם מרובעות ממש ולא מלבניות. 5. עובדה אחת בוודאי נוגדת את מסורת חז"ל, הפרט שיש עליו הסכמה 'מקיר לקיר' לפי כל הדעות בגמרות ובמדרשים - שעובי הלוחות היו ג', קרי שהיו לא פחות מחצי של פני הלוחות - ובדמות האנג'לית הזו הלוחות נראות דקות, ומדת עוביין נראית ביחס הרבה יותר דק מאשר המובא בחז"ל.

בשוליים: עדיין לא מצאתי אייהו המקור הרומאי' שאליו מייחסים את הלוחות העגולות -כפי שזמזכר בשיחות הרבי ובראיון של ר' מיכל שוורץ בשם הרבי, ובעוד ספרים תורניים.

